

ÚJKELET

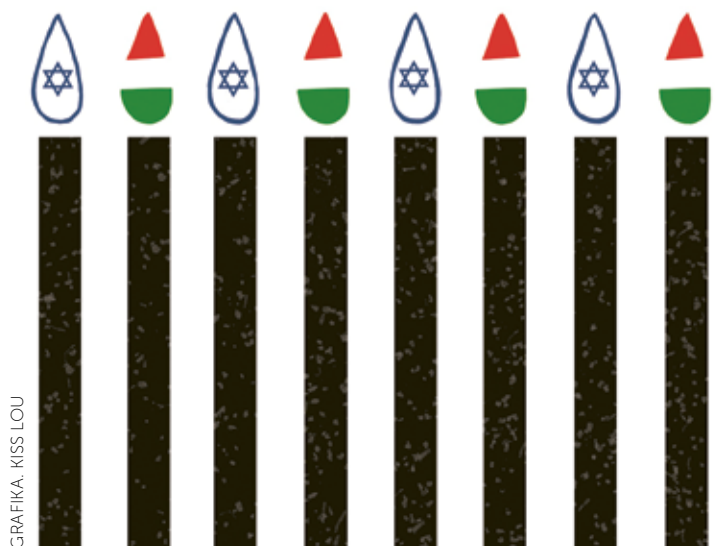
..... Izraeli magyar nyelvű független lap

ÁTALAKULÁS? SZOKATLAN KALAND? HŐSTETT? SÜLT GALAMB?

Bár mind másként magyarázzuk, mindannyian megtapasztaljuk – nap mint nap

Izrael nem csoda, hanem..

GRAFIKA: KISS LOU

Hanuka a makkabeusok győzelmének és egy korsó olaj nyolcnapos kitartó munkájának ünneplése. A Hasmóneus-dinasztia idején a zsidók csodának hirdették, hogy győztek az állig felfegyverzett ellenséggel szemben. Nem voltak harci eszközeik, csak az ellenségeiktől tudtak fegyverekhez jutni. Eleinte nem értettek a hadviseléshez, Júda Makkabi mégis képes volt legyőzni a kor kiváló hadvezéreit: Apollónioszt, Gorgiaszt, Nikanort.

Az igaz kevesek győzelmét a hagyomány szerint csodának nevezzük ma is, pedig a makkabeusok keményen harcoltak, az egy napi olaj pedig hősiesen égett, ameddig szükség volt rá.

Valahogy így működik Izrael is. Kitartó munkával, csodára nem várva. November-decemberi összevont lapszámunkban a természetfeletti és az emberi erők munkájának eredményét vesszük górcső alá.

A vészorszaktól a jószomszédsáig

EGY FORRADALMÁR PORTRÉJA

Avri Bénire emlékezünk, Givat Oz kibuc egyik alapítójára. Avri – még Ottó néven –, Balatonboglárról Dachau-n keresztül holokauszt-túlélő fiatalként jutott el Izraelbe. „Nem úgy van az, hogy egyik oldalon vannak a rossz arabok, a másikon meg a jó zsidók.” – mondta az örökifjú mozgalmár, aki példamutatóként és személyes megfontolásból ápolta építette egyedül az arab-zsidó barátságot.

Béni Ottó portréja 2009-ben jelent meg a Népszabadságban, aminek archívuma jelenleg nem elérhető. Az Új Kelet ezzel az írással igyekszik támogatni a magyar sajtószabadság fennmaradását.

Shiri Zsuzsa cikke a 19. oldalon

Politikai csinnadratta

DE MÉGIS, KI AZ A MIRI REGEV?

Slomi Bertonov, a Habima színésze politikai megfontolásból lemondta szereplését Sáj Agnon *Egyszerű történet* c. darabjában, melyet a színház az ortodox zsidók lakta Kirját Arbán, Izrael által ellenőrzött területen mutatott be, héberül. Liberális baloldali tetteért büszkén viseli egyedülként a színészek közül a „rendszerellenes” bélyeget.

„Örülök, hogy ilyen sokan elvállalták a szereplést, különben nekem kellett volna beugranom helyettesek.” Miri Regev kulturális miniszter így üdvözölte a színészeket, amikor megérkeztek a telepre.

Steiner Kristóf írása a 16. oldalon

FOTÓ: NIMROD DAGAN

A TARTALOMBÓL:

Rabin-megemlékezés élőben
Fenyves Gabit a lánya kérdezi (6. o.)

Miért csoda a szerencse?
Frank Peti elmékedése (9. o.)

Tanulmányút
Korányi Eszter megvalósult álma (10. o.)

Interjú az Anne Frank Házból
Beszélgetés Hédi Fannival (11. o.)

Megszólalnak a kövek
Markovits Mária leírta a meséiket (12. o.)

Borgula András a „bezsídulásról”
Csatádi Gábor interjúja (15. o.)

Az izraeli adminisztráció
útvesztőjéből kivisz a Choma (23. o.)

Új izraeli kerekesszék

NEMCSAK ÜLNI, ÁLLNI IS LEHET BENNE

Szinte nem múlik el nap anélkül, hogy a híroldalak ne számolnának be olyan orvosi felfedezésről vagy műszaki újításról, ami a mozgáskorlátozottak életét teljesebbé, kényelmesebbé teszi.

Ezúttal egy izraeli cég szolgált újdonsággal: az UPnRIDE Robotics bemutatta motoros kerekesszékét, melynek különlegessége, hogy gombnyomásra álló helyzetbe emeli a benne ülőt.

A leginkább robotnak nevezhető szerkezet érzi a talaj dőlésszögét, álló emberrel is képes rámpákon fel-le menni, sőt, egy padka sem jelent számára akadályt.

A startup feje, Dean Kamen maga is mozgássérült, akinek elege volt abból, hogy derékmagasságból látja a világot, és mindenki lefelé beszél hozzá. Úgy véli, ez a szerkezet közelebb hozza az egyenrangúsághoz a hétköznapi magukat sokszor le-sajnálta embernek érző sorstársait.

Kamennek nem ez az első találánya ezen a területen, az ő nevéhez fűződik a ReWalk exoskeleton, egy külső gépi ház, ami lehetővé teszi, hogy a sérültek a saját lábukon jár-hassanak.

A szerkezetet már az Amerikai Gyógyász- és Élelmiszerügyi Hatóság is engedélyezte, de az izraeli mérnök úgy érezte, túl kevesen alkalmasak csak arra, hogy exoskeletonot öltösenek. Ezért készült el az UPnRIDE kocsija, ami Dean Kamen szerint a súlyosan sérült embereknek is „vissza-adja a normális élet érzését”.

hirado.hu

TUDTA?

ÚJKELET

Az Új Kelet napilapot 1918. december 19-én alapították Kolozsvárott, Chaim Weiszbürg, a cionista mozgalom egyik vezető alakjának a kezdeményezésére.

Trump meghívta Netanjahut

AZ ÚJ VEZETŐ TÁMOGATJA IZRAELT

Az izraeli miniszterelnöki hivatal közleménye szerint Donald Trump, az Egyesült Államok következő elnöke az amerikai választások másnapján telefonon beszélt Benjámin Netanjahuval és meghívta, hogy mielőbb látogasson el Washingtonba.

Trump és Netanjahu, „akik sok éve ismerik egymást, szívélyes beszélgetést folytattak” – így a közlemény.

Netanjahu azt válaszolta, hogy felesége, Sara és ő maga keresik az alkalmat, hogy a megválasztott elnökkel és nejével, Melaniával találkozzanak.

A beszélgetés során regionális politikai kérdések ugyancsak szóba kerültek, de részletek nem szivárogtak ki.

Ugyanaznap Netanjahu gratulált Trumpnak választási győzelméhez, és hozzátette, hogy a republikánus politikus „Izrael Állam igaz barátja”.

„Együtt fogunk munkálkodni a biztonság, stabilitás és béke fenntartásán a közel-keleti régióban” – nyilatkozta később Netanjahu. „Amerikát Izraellel a közös értékek, érdekek és a jövő perspektívái kötik össze. Biztos vagyok benne, hogy az elnök és jómaga folytatjuk az országaink közötti különleges kapcsolatokat ápolását, és azokat tovább erősítjük.”

Netanjahu szeptemberi New York-i látogatása alkalmával Trumpgal és riválisával, Hillary Clintonnal egyaránt találkozott, de egyiküket sem biztosította támogatásáról. Az utazást követően kijelentette: „Teljesen mindegy, melyikük győz, mert az USA mindenképpen támogatni fogja Izraelt, szövetségünk erős marad, sőt az elkövetkező években tovább fog erősödni.”

A miniszterelnök nyilatkozata azután hangzott el, hogy izraeli politikusok optimizmussal vegyes óvatossággal nyilatkoztak, majd többen csatlakoztak Netanjahuhoz, hangsúlyozva az USA és Izrael közötti kapcsolatok szorosabbra fűzésének fontosságát.

Reuven Rivlin izraeli elnök is gratulált Trumpnak győzelméhez, ami, mint mondta, bizonyította, hogy az Egyesült Államok „a legnagyobb demokrácia”. Hozzátette: „Elnökként számos globális kihívással kell majd szembenéznie. Legközelebbi szövetségként és partnerként a baráti Izrael segíteni fog, hogy ezeket a kihívásokat sikerüljön lehetőségekként kezelni.”

Szombat – A Times of Israel cikkét Bassa László fordította

Elnémulhatnak a minaretek

A MŰEZZIN ZAVARJA A POLGÁROKAT

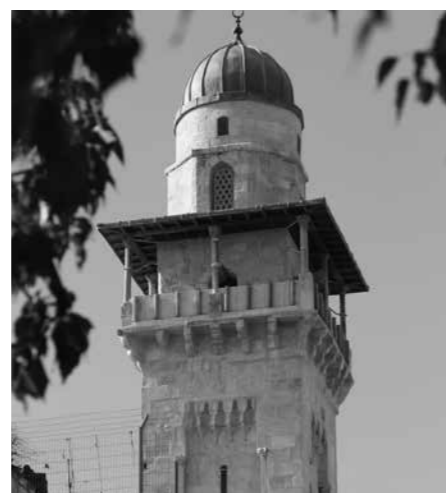
Az izraeli kormány hamarosan megtárgyalhatja azt a javaslatot, ami lecsendesítené a muszlimokat imára hívó műezzineket, mert a minaretek környékén lakók arra panaszkodtak, hogy szenvednek a zajtól.

A szigorítással a kormány megtiltana a mecseteknek, hogy hangszórókat használjanak a napi ötszöri (hajnali, déli, kora délutáni, napnyugtakeri és esti) imára híváshoz. A rituális hangoskodás megtiltása elvileg minden vallásra vonatkozna, de a muszlimokat érintené a legjobban. Izraelben a lakosság 17,5 százaléka arab, és nagy részük muszlim vallású is.

Benjámin Netanjahu izraeli miniszterelnök a kormányülésen azt mondta, megszámlálni sem tudja, hány-szor

panaszkodtak már neki az emberek a zaj miatt, márpedig ők mindenkit meg akarnak védeni, aki ettől szenved.

forrás: 444, BBC

külföldi & itthoni HÍREK

Brazil alijázók

EMELKEDŐ BEVÁNDORLÁS

Az év végéig mintegy 700 alija várható Braziliából a Szochnut Zsidó Ügy-nökség szerint.

A több mint 200 millió népességű ország zsidó lakossága mintegy 120 ezer fő, közülük kb. 55 ezer élnek Sao Paulóban, 30 ezren Rio de Janeiróban, illetve kisebb településeken. Revital Poleg, a Szochnut brazil delegációjának vezetőjének tájékoztatása szerint az aliják számának növekedése nem a politikai helyzet miatt történik, hanem az erős cionista közösség, a gazdasági helyzet, a személyes biztonság és az izraeli oktatási lehetőségek okán. Összehasonlításként Magyarországról évente átlagban közel 100 fő alijázik.

Forrás: Jerusalem Post

Újra van török nagykövet

A KINEVEZÉS A KAPCSOLAT RENDEZÉSÉT JELENTI

Törökország új nagykövét nevezett ki Izraelbe, jelentette be Recep Tayyip Erdogan török elnök Ankarában. Erdogan elmondta: Kemal Ökem, aki a Közel-Kelet szakértőjeként eddig a miniszterelnök külpolitikai főtanácsadója volt, november 15-én kezdte meg munkáját Jeruzsálemben.

Az izraeli fél is nagykövetet nevezett ki Törökországba. Eitan Naeh 2013 óta Izrael londoni nagykövete-nek helyetteseként teljesített szolgálatot. Naeh mindamellett 1993-tól egyszer már dolgozott Izrael ankarai külképviseletén, de Azerbajdzsánban nagykövetként is szolgált.

Törökország és Izrael viszonya 2010-ben romlott meg, miután az izraeli haditengerészet megölt több, a Mavi Marmara nevű hajón tartózkodó török aktivistát, akik a blokádot alá vont Gázai övezetbe akartak bejutni. A két ország hat év elteltével, idén június végén írta alá a diplomáciai kapcsolataik teljes körű megújításáról és kapcsolataik rendezéséről született egyezményt.

MTI

Telepbővítés az amerikai választások után

HÉTEZER ÚJ LAKÁS ÉPÜLHET JERUZSÁLEMBEN

A jeruzsálemi városháza illetékesek közölték, hogy Donald Trump amerikai elnök megválasztása nyomán várhatóan több mint hétezer kelet-jeruzsálemi új lakás megépítéséről döntenek – jelentette az izraeli közszolgálati rádió.

Meir Turdzsemán, a jeruzsálemi városháza építési bizottságának elnöke kijelentette, hogy hamarosan több ezer olyan kelet-jeruzsálemi építési terv kerül a bizottság elé, melyeket az elmúlt években az izraeli kormány politikai nyomására, a nemzetközi tiltakozás miatt befagyasztottak.

„Marionettként bántak velünk minden alkalommal... Trump megválasztása után remélem jó útra lépünk, megvalósulhatnak a már leghalibb két éve váró tervek” – tette hozzá.

Az új lakások közül háromezer Gilóban, kétezer-hatszáz a Betlehem felé vezető út mentén fekvő Givát Hamatoszban, ezeröttszáz pedig a Betlehem és az óváros között felépített Ramat Haslomó nevű lakónegyedben épülhet meg, már amennyiben megvitájk és elfogadják a terveket.

Ezek a lakónegyedek az 1967-ben Jordániától elfoglalt földeken, a város keleti felében épültek fel, amely a nemzetközi jog szerint megszállt területnek számít, s ahová a megszálló hatóságok nem telepíthetik saját országuk lakosait.

Barack Obama elnöksége alatt Amerika élesen ellenezte az Izrael által 1967-ben elfoglalt területeken folytatott terjeszkedést, mert az Washington szerint aláasta a kétállami megoldás, vagyis Izrael szomszédságában egy palesztin állam létrehozásának az alapjait. Izrael ezzel szemben egész Jeruzsálemet egységesen saját területének tekinti, ahol a zsidó lakosság szabadon építhet, és amely egy jövődől rendezés során is az ország területét gyarapítja majd.

Jason Greenblatt, a megválasztott amerikai elnök vezető tanácsadója úgy nyilatkozott az izraeli katonai rádióknak, hogy Donald Trump az 1967-ben elfoglalt területeken létrehozott izraeli településeket nem tekinti a palesztinokkal megkötendő béke akadályának. Hozzátette, hogy Trump választási ígéreteinek megfelelően Jeruzsálemben költözteti Tel-Avivból az amerikai nagykövetség épületét, és Washington ezzel elismeri majd a várost Izrael fővárosának.

MTI

UJKELET.online

Idén is lesz Ünnepek ünnepe

HAIFÁN FONTOS AZ EGYÜTTÉLÉS

Mint minden év decemberében, idén is megrendezésre kerül Haifán a Chag sel hachagim (Ünnepek ünnepe) nevű fesztivál.

A város méltán büszke a zsidó, muszlim és keresztény lakosság viszonylag harmonikus egymás mellett élésére, sőt együttműködésére. Ebben a hónapban sokszor mindhárom vallás együtt ünnepel: a hanuka és a karácsony mellett sokszor a muszlim naptár szerint vándorló ramadán is decemberre esik.

A fesztivál az ünnepek jegyében sok ezer látogatót vonz, akik a hétvégeken benépesítik a Hadar és a

Mosava hagermanit negyedek utcáit. A sok kulturális érdekesség között ezúttal egy magyar vonatkozású koncertre is ellátogathatunk: két helyi zenei egyesület, a Gittit kórus és a Carmel vonózenekar élén Frank Zoltán vezényel karácsonyi műveket.

A karmester 14 éve alijázott, és négy állandó kórusával az izraeli és külföldi fesztiválok gyakori résztvevője. A koncertre 2016. december 17-én délelőtt 11 órakor a Szent János templomban (Khuri utca 30.) kerül sor.

A fesztivál programja a haifahag.com oldalon érhető el.

Izraelinfo

Megkezdődött a vonatpályázat

A ŠKODA KÉSZÍTHETI A VAGONOKAT

A cseh Škoda Transportation a kínai óriáscéggel, a CRRC-vel karöltve indul az izraeli vasúti nagyberuházásért folytatott versenyben. A kontraktus értéke egymilliárd euró.

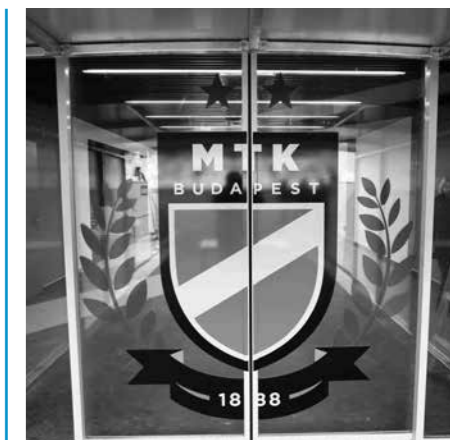
A Škoda Transportation cseh vasúti járműgyártó vállalat eddigi legnagyobb értékű megrendelését jelenen az izraeli vonatbeszerzés. Hatvan vilámos motorvonat beszerzésére írtak ki közbeszerzési pályázatot összesen egymilliárd euró értékben. A tenderben olyan konkurens világcégekkel, nagyvállalatokkal méri össze erejét a Škoda, mint az Alstom, a Bombardier, a Siemens, a Stadler és a Hitachi Rail.

A Škoda azonban nem egyedül indul a versenyben, segítségére lesz a CRRC kínai nagyvállalat, amely a világ egyik legnagyobb vasúti járműgyártó cég-

csoportja (körülbelül 170 ezer munkavállalót foglalkoztat – a Škodánál ezzel szemben csupán hateren dolgoznak). Ez az első alkalom, hogy a cseh cég kínai nagyvállalattal együtt nyújt be ajánlatot vasútipari tenderen. Az eddigi információk szerint még nem tudni, mikor hirdetnek eredményt, de minden bizonnyal már csak jövőre. Az izraeli vasúttársaság tervei alapján az első kész vonatokat 2019-re kell hogy leszállítsa a győztes gyártó.

A megrendelés hatvan, kétszintes vilámos motorvonat beszerzéséről szól, konfigurációjukat tekintve négy- vagy hat kocsis szerelvények plusz a vontató jármű és vezérlőkocsi. Lényegében hasonló vonatokat, mint a jelenleg Bajajor-szágba gyártandó Škoda-szerelvények.

Korcsmáros Gábor – IHO

Újjávarázsolták az MTK pályát

ÁTADÁS BUDAPESTEN

Október 17-én ünnepélyes külsőségek közepette avatták fel a szinte teljesen átépített labdarúgó pályát. Az esemény fontosságát jól jelzi, hogy köszöntőt mondott Orbán Viktor miniszterelnök és a patinás klub elnöke, Deutsch Tamás is.

A közel 120 éves MTK történetében az 1888-as klubalapítás után három jelentős dátumot jegyezhetünk fel a futballstadionnal kapcsolatban. Az első 1912. március 31., amikor elkészült a Hungária úti pálya – sok-sok lelkes rajongó jelentős anyagi támogatásával. A kék-fehér együttes addig kölcsönpályákon játszott. A csapat ezután sorra szerezte meg a magyar bajnoki címeit.

A második világháború után először a romokat kellett eltakarítani ahhoz, hogy az újjáépítés megkezdődjön. Az építők igazán kitettek magukért, és rövid időn belül, 1947-ben átadták az azóta híressé vált stadiont.

A harmadik évezrednek megfelelő pályát varázsolták a tervezők és az építők a régi helyébe. Bár a focisták igencsak botladoznak az idei bajnokság során, reméljük, hogy a pálya szépsége javít majd az MTK játékosainak teljesítményén.

A pályavaatón az MTK csapata a portugál Sporting Lisszabon harmadik csapatával döntetlenül játszott.

Lévai György

TUDTA?

ÚJKELET

Amikor Észak-Erdélyt 1940-ben visszacsatolták Magyarországhoz, a kor hatóságai betiltották az Új Keletet.

A csodák nyomában

Az ismert magyar közmondás szerint minden csoda három napig tart – ám valójában a csoda örök. Elég, ha végigolvassuk szerkesztőink kedvenc idézeteit friss lapszámunk fő inspirációs forrásáról, a csodákról, és máris felfedezhetjük: az igazán mély érzésű és összetetten gondolkodó ember számára a varázslat nem más, mint a hétköznapiakban rejlő ki-meríthetetlen lehetőség.

„A csoda nem azt bizonyítja, hogy valami lehetetlen. Csak annak ad értelmet, hogy mi lehetséges.”

Majmonidesz (Rábéjnu Mose Ben Majmon, Rambam)

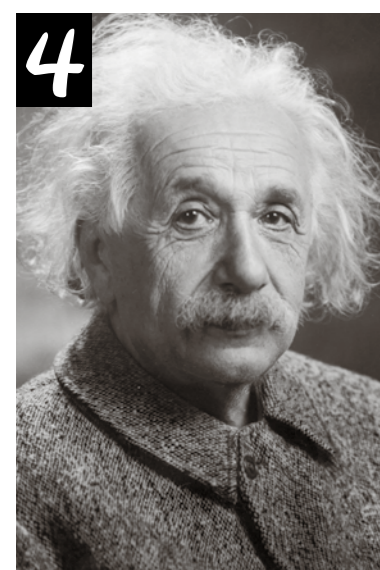
„Jobban tudta a cinikusoknál, ha az ember kitekint a történelem köréből, nem félelem tölti el, hanem remény. Ezért hitt a csodában, mert Izraelt valóra vált csodának látta.”

Simon Peresz temetésén, Barack Obama

„A Szentföldön járva nincs ember, akit ne ejtne ámulatba a bibliai csodák s az újabb mirakulumok mérhetetlen sokasága. És ne kérdezné meg: ugyan, mivel érdemelte ki a gigantikus földgolyónak ez a picinyke darabja az Isten és az ember megkülönböztetett figyelmét?”

Benedek István Gábor: Chanukarácsony

„Csak kétféleképpen élheted az életed. Úgy, hogy semmi sem csoda, vagy úgy, hogy minden csoda.”

Albert Einstein

9

„Nem minden órában történik csoda...”

Talmud, megila 7 b

10

„Az apologetikus hajlamú kutatók csökkenteni próbálják a bibliai csodák jelentőségét, hogy ezzel tegyék a Bibliát szalonképesebbé. A Biblia csodaelbeszélései azonban nem öncélúak. Az Örökkévaló bizonyítja Izrael történetében, hogy sorsát közvetett vagy közvetlen módon alakítja. Elképzelhető csoda nélküli hit, biblikus hit azonban csak csodával.”

Szécsi József: A csoda a zsidó irodalomban

12

„A kozmosz csodálatos elrendezése és harmóniája csak egy mindentudó lény tervében születhetett meg. Ez mindörökké a legnagyobb felismerésem.”

Isaac Newton

5

„Izraelben ahhoz, hogy az ember realista legyen, hinni kell a csodákban.”

Dávid Ben Gurion

6

„Léteznek egy nagy titok a pillanattal kapcsolatban, amikor leginkább fel akarjuk adni: közvetlenül utána kezdődik a csodák zónája. Amikor úgy érezzük, nem bírjuk tovább, nagyon fontos, hogy tartsunk ki! Törjük át a falat, és megtapasztaljuk a csodát.”

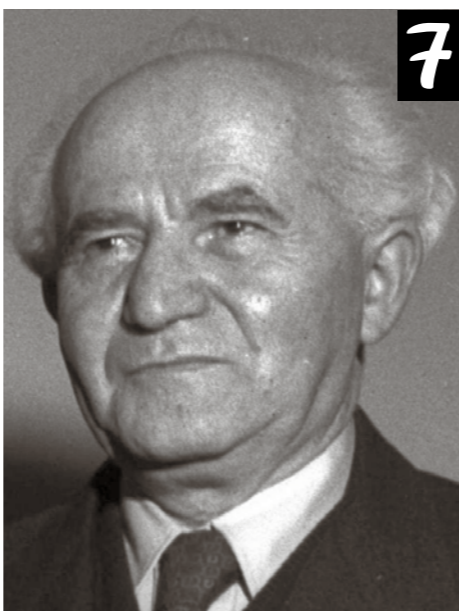
Kabbalista bölcsesség

8

„Várok a csodára, mást nem tehetek. A második világháború óta nem voltam ilyen boldog.”

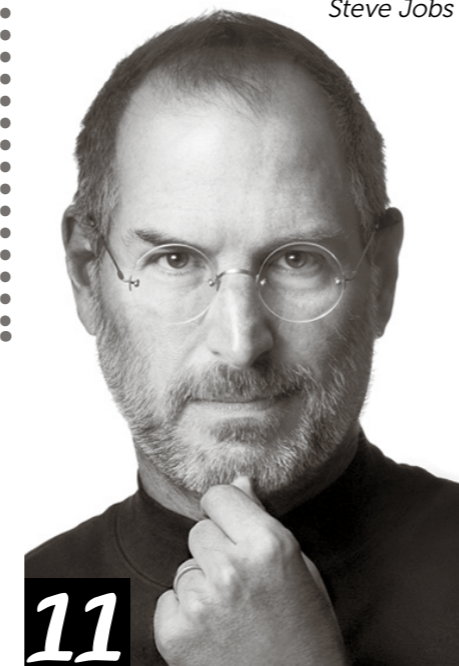
Leonard Cohen Csodára várva c. dal, részlet

7

„Nem az számít, hogy a leggazdagabb ember legyek a temetőben. Ami igazán számít nekem, hogy úgy térjek nyugovóra éjszaka, hogy csodát alkottunk.”

Steve Jobs

11

Változunk és változtatunk

MERT A VALÁZSLATÉRT IS MEG KELL DOLGOZNI

Csudák márpedig vannak!

Azt mondják, a hanuka hava a csodák időszaka – én pedig szentül hiszek benne, hogy ez valóban így van, ám ez korántsem azt jelenti, hogy egy szalmaszál sem kell keresztbe tennünk, és a varázslat berepül az ablakunkon. Abban is hiszek, hogy a Teremtő fénye mindannyiunkban ott ragyog, így a csodákat valójában mi magunk idézzük elő – ha motiváltak, szorgalmasak, odaadók vagyunk, a jó szerencse bekopogtat mindannyiunkhoz. Végszül abban is hiszek, hogy amikor néha minden erőfeszítés ellenére sem kapjuk meg azt, amire vágyakozunk, annak egyetlen oka az, hogy az Univerzum valami sokkal szebbet, jobbat, igazabbat tartogat számunkra, mint amit ép észsel felfoghatnánk.

Mögöttünk az Új Kelet első – Gergely-naptár szerinti – esztendeje, előtünk egy szép új év, egy új főszerkesztővel. Kerek 12 hónappal ezelőtt vettem át a lapot, amely akkoriban elsősorban az újsággal közel egyidős olvasóközönségnek szólt – azóta frissítettünk, nem csak a külsőn, de a belbecs szintjén is. Igyekeztünk eltávolodni az egyféle megközelítésektől, legyen szó vallásról, politikáról vagy társadalmi kérdésekről, és megszólítani egy új olvasói réteget is: magyar ajkú új bevándorlókat és Izrael iránt érdeklődő magyarokat is. A szorgos munka gyümölcseként erős és izgalmas írói gárdánk megteremtett egy határokon és ideológiai meggyőződéseken átívelő folyóiratot, most pedig új csúcsok felé vesszük az irányt. Legfrissebb lapszámunkat már felelős szerkesztőként egyengetem, míg a főszerkesztői feladatokat Vadász Éva barátnőmnek és kollégámnak adtam át.

Évát már ismerhetik olvasóink, hiszen hónapok óta erősíti a csapatunkat, legutóbbi lapszámunkban pedig a hónap szerzőjeként mutattuk be, ám írói tehetsége mellett fontos megemlíteni szervezőképességét és odaadását: évek óta dolgozik az Élet Menete önkénteseként, és kiváló kapcsolatot ápol számos fontos szervezettel, amelyeknek prioritása az erős hid kiépítése Izrael és Magyarország, illetve a diaszpórában élő zsidóság között. Évával a lap szerkesztőségének élén bizonyosok lehetünk benne, hogy azok a bizonyos

csodák, amelyekről hanuka ünnepe szól, csupán karnyújtásnyira vannak tőlünk. És ezt nem azért mondom, mert babonás vagy mélyen vallásos volnék. Az olyan, egész világot lázban tartó ünnepek, mint a hanuka, olyasvalamire hatnak, amelyre a tudomány nélkülünk, "kis emberek" nélkül képtelen volna: a kollektív tudatra.

Ez egy olyan szint, ahol mindannyian képesek vagyunk csodákat tenni. A ka-

FOTÓ: SALAMON SÁRA

„A teremtést nem olyasminek kell tekinteni, ami egyszer megtörtént, hanem örökös folyamatnak, valaminek, ami örökké megújul, és újra végbemeget, de mindig más formában.”

Mantin Buber

rácsonnyal idén csaknem egy időben esedékes hanuka beköszöntőnk – függetlenül bármiféle vallástól vagy felekezettől – bámi lehetséges. A hagyomány szerint egy picike olaj, amely csupán egyetlen napig loboghatott volna, elegendő volt ahhoz, hogy nyolc napon át életben tartsa a tüzet a szent gyertyatartóban – az emberek hitének, bizonyosságának köszönhetően. Ez nem más, mint a kollektív tudat ereje. Éppen ezért a téli ünnepek időszaka a legnagyobb arra, hogy csodákat tegyünk a saját életünkben és másokéban egyaránt, legyünk bár Izraelben, Magyarországon, vagy bárhol máshol ebben a sokszínű, izgalmas, folyton változó világban.

Köszönöm mindenkinek, aki velünk tartott 2016-ban – számítok rá, hogy jövőre még többen olvasunk majd egy még jobb, még szebb és még szélesebb társadalmi réteget megszólító régi-Új Keletet.

Steiner Kristóf, felelős szerkesztő, leköszönő főszerkesztő

A főszerkesztés kapujában

Hozzászoktunk az utóbbi években, hogy gyorsan változik minden. A számítógépünk környékéről lecseréli a végre megszokott operációs rendszerünket a legújabb verzióra. Ha tavaly megjelent mobiltelefon használunk, vágyunk egy ideire. Amikor már második éve dolgozunk egy munkahelyen, megkérdezik mások, hogy onnan tervezünk-e nyugdíjba men-

százéves lap történetében, mert az egykor több tizedes példányszám-ban terjesztett újságot pillanatnyilag önkéntes munkával állítjuk elő.

Őn most egy olyan újságot tart a kezében, amelyért a lap minden egyes munkatársa szeretetből és az Őn kedvére keresve dolgozott. A főszerkesztőség átadása Kristóf szabadejének végességét jelenti csak. A szerkesztőség többi tagja, Kristóf

ni. Az élet gyorsul, és mi jó esetben felvesszük a ritmust. Tanulunk és dolgozunk a megújulásért. Van, hogy rettegünk a váltástól és sarokból leselkedő, lúdlábú dibuknak látjuk, van, hogy csodarabbi áldásának eljűnk meg és alig várjuk, hogy elkezdődjön életünk sokadik második fele.

Emlékeznek még, hogy tavaly decemberben, amikor a tulajdonos majdnem lemondott az Új Keletről, Steiner Kristóf átvette a lap főszerkesztését. Hideget-meleget egyaránt kapott a lap ismerőitől és mégis, egész év alatt ő volt a legderűsebb, legpozitívabb figura az Új Kelet körül.

A sorsszemléletét tükrözte az újság nyolc ideji száma, életvidám jókedve segített túllendülni a viszonytagságokon. Együtt a szerzőkkel és a szerkesztőkkel megdolgoztunk a csodáért, és együtt megmentettük az Új Keletet. Napilap formátumú magazinná lett, a megújult külső és a függetlenített tartalom új lendületet hozott. Óriási váltás volt ez a majd'

Juli és Sebő Anna ehhez a számmal is fáradhatatlanul megdolgozta a szövegeket, Salamon Sára képeket gyártott, Frank Peti profi háttérként állt mögöttünk és Dániel Zsófi hozta létre az izléses papíralapú megjelenést – mert szeretünk igazi, ropogós újságot olvasni, még ha 2016-ot trunk is. A nívó a régi marad, de igyekeznünk közelebb lépni közönségünkhöz és még jobban szolgálni az izraeli magyar kultúrát – ami csodával határos módon megmaradni látszik számos háztartásban.

Csoda-e valami, amiért megdolgoztunk? Szabad-e csodának nevezni mindent, ami megmagyarázhatatlan – és vajon honnan származnak? Ilyen és ehhez hasonló kérdéseket járunk körbe „csodás” e havi számunkban egyszerű szerzőgárdánk segítségével.

Tartsanak velünk! Szeretettel,

Vadász Éva főszerkesztő

Impresszum Főszerkesztő: Vadász Éva • Felelős szerkesztő: Steiner Kristóf • Művészeti vezető, tördelő-grafikus: Dániel Zsófia • Olvasószerkesztő: Kristóf Juli • Korrektor: Sebő Anna • Képszerkesztő: Salamon Sára • Szerzők: Arje Singer, Avi Ben Giora, Balázs Ibi, Csatádi Gábor, Dévényi József, Egervári Vera, Frank Peti, Halmos László, Halmos Sándor, Jesaja P. Balog, Korányi Eszter, Krasznai Éva, Lévai György, Markovits Mária, Dr. Paszternák András, Róna Éva, Schnapp Lea, Shiri Zsuzsa, Steiner Kristóf, Szabó Orsi, Vadász Éva • Email: ujkelet@gmail.com • Új Kelet online: ujkelet.online Ára: 21 sékel, Eilat-on: 18,50 sékel • Felelős kiadó: Chaia és George Edri • Hirdetés: +972-54-472-7472 • Információ a terjesztésről: +972-50-528-8982 • Nyomdai kivitelezés: Hadfusz Hechadas Kft. • A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. A kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Az Új Kelet magyarországi terjesztésével kapcsolatban szeretettel várjuk Olvasóink ötleteit is. Amennyiben szeretne segíteni a terjesztésben, kérjük jelezze az ujkelet@gmail.com címen!

TUDTA? ÚJKELET
Marton Ernő 1948-ban indította újra az Új Keletet Tel-Avivban.

Hanukarácsony

MERT MINDEN VALLÁSNAK VAN HELYE A VILÁGBAN

Most, hogy közeleg hanuka és a karácsony, a csodák és a szeretet ünnepe, egyre többen és egyre gyakrabban keveredhetünk vitákba szereteteinkkel, barátainkkal – akik szerint a két ünnep közül márpedig "választani kell".

Még akkor is, ha mostanra mindkettő az életünk szerves része lett, és akkor is, ha egyiket (vagy akár mindkettőt) nem vallási megfontolásból, hanem egyszerűen csak nosztalgiaiból ünnepeljük. Sajnos sokan úgy nővünk fel, hogy a társadalom, a szüleink, vagy a barátaink mindenféle dogmákkal és sarkos véleménnyel traktálnak minket - emlékszem nekem ovis koromban azt mondta egy csoporttársam, hogy ha az én szüleim buddhisták, akkor ők bálványimádók. Ötvenes nyilván nem tudtam leállni vele komolyan vitakozni, ezért csak annyit mondtam: „Nem hiszem, hogy ez igaz.”, és elhatároztam, hogy akármilyen legyen, világ életemben nyitvatartom majd a szememet, a fületem, és a szívemet.

Nem értem a teljes történetet a vallások sokszínűségét, és a különféle kultúrák párharcait illetően, de azt tudtam, hogy biztosan lehetséges békét teremteni. És azt is tudtam, hogy a templomba járó iskoatársaim nem rosszabb emberek, mint a zsinagógába járó ismerőseim, és persze az én szüleim – akik buddhista meditációra jártak – szintén nem rosszabbak senki másnál. Mára megértettem: az igaz keresztény egyben igaz zsidó is, és az igaz zsidó igaz muzulmán, és így tovább – hiszen aki hisz Istenben, a Fényben, a Sorsban, a Karmában, vagy egyszerűen csak az Univerzumban, az nem ítélezhet mások hite felett. A világunk pont olyan, mint a víztükör: minden szó és tett, amelyet kinyilatkoztatunk, visszatükröződik rá. Ha ítélezünk mások felett, a mások ítélezni fognak felettünk "cserébe".

Ha szeretnénk szabadon hinni abban, amiben csak akarunk, és úgy élni, ahogyan nekünk tetszik, a szabadságunk kulcsát nem mások hitének megkérdőjelezése adja majd a kezünkbe. Sokkal inkább az, ha magunkban élünk, és megtaláljuk azokat a dolgokat, amiken változtatnunk kell. Elítélhetjük magát az ítélezést – de mások vallását egészen biztosan nem. ■

Dévényi József

Lányom kérdez

A RABIN-MEGEMLEKEZÉS MARGÓJÁRA

Tizenhárom éves lányom az utóbbi időben mindenre rákérdez, s ezzel gondolkodásra készítet engem. A Rabin-megemlékezésen vagyunk, melyet idén a jelenlegi kormányzat el akart sinkofálni, eltörölni, valamiért elfelejteni és elfelejtetni.

•••• Fenyves Gabriella ••••

Hogy miért? Egyszerű ez: politikai céljaival ellenkezik a békepártiakkal emlékezni egy békepártira. Kényelmetlen ellentmondani a szélsőjobb, ha jobb híján éppen az ő támogatásukra szoruló, és nevén nevezni a gyermeket: amit támogattok, és támogattok is, ami történt, az gyilkosság.

Sokan vagyunk a téren. Ha eltörölni kívánta a Netanjahu-kormányzat ezt a napot, akkor bizony melléfogott. Az izraeliek szívében még mindig nagyon mélyen él az emléke annak a megrázó estének, amikor a társadalom szövetén keletkezett szakadás oly véglegesség és letagadhatatlanná vált. Amikor a testvér ismét testvért ölt.

A térre minden eddignél nagyobb tömeg érkezett megemlékezni és felemelni hangját a demokrácia védelmében, populista vezetője ellen. A populizmus szó magyarázatra szorult. Sokan gyakran hallják, és nem értve átsiklanak felette. Pont azok, akik a legvédtelenebbek ellene. A politikai populizmus a történésekre adott, velünk született, ösztönös reakciónk politikai célokra való felhasználása.

Gyermekkorunkban lassacskán megtanuljuk ezeket felülírni. Megtanuljuk használni az illemhelyet, vagy azt, hogy nem szabad megütnünk a másik gyereket, ha haragszunk rá. Megtanuljuk, hogy beszéddel fejezzük ki, ha akarunk valamit valakitől. Megtanulunk köszönni, ha belépünk egy helyre, és még ezer és ezer viselkedési szabályt, mely lehetővé teszi, hogy oly sokan együtt élve oly kis területen a természet mégis legbékésebb emlősei lehessünk.

A populizmus a tanulás által elfojtott ösztöneinkre épít. Titkon mindenki szeretné elengedni magát és

„Ami történt, az gyilkosság.”

Jichák Rabin, Simón Peresz és Jasszer Arafat átveszik a Nobel-békedíjat az Oslói Egyezményt követően.

Cipi Livni a kivetítőn

A Rabin-megemlékezés a róla elnevezett téren. A kék-fehér táblán: „A jobb, a közép és a bal politikai megegyezést követel.”

kieszeríteni a belévert gátlásai miatt bennszoruló indulatait, félelmeit. Meg is tesszük nap mint nap, még akkor is, ha később szégyenkezve gondolunk vissza rá. A politikai populista azt sugallja, hogy rudimentális ösztöneink helyesek, és nem kell elfojtani őket. Ha félsz, akkor ütni kell, ha haragszol, akkor büntetni, ha úgy érzed, megbántottak, akkor bosszút állni a másikon.

A megemlékezésen a szívhez szóló zenezsámok után Cipi Livni lép a mikrofonhoz. „A Rabin-gyilkosság politikai gyilkosság volt!” – vagy első mondatával a közepébe. Tudjuk, hogy a Netanjahu-kormányzat új szája, David Biton relativizáló kijelentésére felel. Emlékeztetem lányomat, hogy pár napja felállva emlékezett meg a Likud kezdeményezésére a Kneszet Rehavam (Gandi) Zeevi, a kétes tisztességű jobboldali politikus valószínűleg alvilági eredetű meggyilkolásáról. Az események most már egy jól kivehető szándék mentén fűződnek láncá.

A hatalmat centralizálni, teljes mér-

FOTO: FENYVES GABRIELLA, TSAAR YAACOV, GPO - GOVERNMENT PRESS OFFICE

Tűz Szimhát Tóra éjjelén

LEÉGETT A BUDAPESTI ZUGLÓI ZSINAGÓGA

Személyi sérülés nem történt, az épület azonban súlyosan megrongálódott, és a zsinagóga tóraszekerénye, benne mindhárom Tóra, táleszek, imakönyvek is elégték. Elektromos meghibásodás okozta a tüzet. A tűz után áldozatkész önkéntesek csapata takarította ki a zsinagóga leégett belső terét. Joszi Amrani, Izrael Állam új magyarországi nagykövete és a nagykövetség magyar és izraeli dolgozói együtt dolgoztak a tizennyolc önkéntessel, akik a szomorú események után munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy a zsinagóga újból működhessen. Az elégett Tórákat a Kozma utcai sírkertben temették el. Az alábbiakban a zuglói kile rabbija, Kardos Péter gyászbeszédét közöljük.

Má nistáno?

Éli, Éli, lomo ázavtóni – Istenem, Istenem, miért hagytál el minket?

A zsoltárköltő sorait idézem itt, ezen a helyen, elégett tóratekerceink előtt, amikor a zuglói zsidóság történelmének legértékesebb darabjait temetjük. A kerület egykori öt zsinagógájának maradványaitól, öt tóratekerctől búcsúzunk.

Má nistáno hálajlo háze mikol hálélajsz? Miben különbözött az az éjszaka minden más éjszaktól? – szól a kérdés. A válasz: *Ádajnaj nószán, váádajnaj lokoch, jöhi sém Ádajnaj móvajroch.* (Az Örökkévaló adta Szináj hegyén, az Örökkévaló elvette – tőlünk, a zuglói közösségtől.)

Pálgé májim jordu énoj – könnyeim patakszaknak azokért, akik nem tartották be Tórád parancsolatait – írja a zsoltárköltő.

Pálgé májim – könnyeim patakszaknak azért, mert nem tartott meg Tóráinkat.

Ribajnaj sel ajlom! Világnak Ura! Egyikünk sem a berdicsevi cádik, aki érdemei birtokában perbe szállt Vele. Nincsenek is érdemeink. Mi csupán gyermekek tucatjait vártuk akkor, arra a délelőtre, hogy a tálsiz alatt a Te nevedet dicsérik.

De mi nem figyeltünk Rád. Nem figyeltünk a jelre, hogy negyvennégy esztendő után először nem cseréltük le az ünnepi fehér tórafüggőnyt, a fehér tóraruhákat, fehér terítőket – a hétköznapi szinesekre. Így a fehérrel, a gyász színével tartottuk a Tóra örömnépét.

Ribajnaj sel ajlom! Világnak Ura! Csak néhány hete, hogy jom kippur napján ott álltunk halotti ruhában előtted, és azt kértük: *koszvénu bőszefer hájim tajvim* – írj be bennün-

Kardos Péter főrabbi a leégett zuglói zsinagógában a tűz martalékká vált Tóra egy megmaradt darabját tarja a kezében. Rajta a papi áldás.

ket a jó Élet Könyvébe. Pedig *ál chét sehotónu, ál hátoim, osámnu* – vétkeztünk, bünt követtünk el, *szolácht*, és Te megbocsátasz.

Ugyanazon a napon a Nile mában mondtuk: *vóén siur rák hátajró házajsz.* Nem maradt más kincsünk, csak a Te Tórád. Az anatevkai elűzötteknek megadatott: a kompra szállásuk előtt a rabbi visszafutott a zsinagógába a tóratekercsért. És most, mint a bűnösökre annyiszor: tüzet bocsáttattál házadra...

Vóoszu li mikdos – építetek nekem szentélyt, hogy benne, közöttetek lakozzam! Így szóló parancsod. És mi építeni fogunk. Utolsó zsinagógánkat nem adjuk, sőt. A Te segítségével építjük újjá.

A korommal borított márványtáblát, amely zsidó testvéreinknek a templomban kiontott vérére emlékeztet, ezt a márványtáblát megtisztítjuk és kifényesítjük – ezt is a Te segítségével. És azokéval, akik szívüket, lelküket kitarva, úgy álltak és állnak mellettünk ezen nehéz időben, mint soha eddig. És tudod, biztosan tudod, hiszen Isten vagy, azok a gyermekek, akik ott voltak még az utolsó istentiszteleten, és azok is, akik másnap már nem jöhettek, és képzeld, a Lauderóvadások zsebpénzüket kuporgatták össze, hogy elküldjék az újjáépítésre, hogy neked, és persze nekünk is, hajlékunk legyen.

És most itt vannak előttünk Tóráink maradványai. A tudomány mai állása szerint ezeken a tekerceken, ruhákon, prajcheszekken ki tudnának mutatni ajak- és kéznyomokat. Azokét, akik valaha csókkal illették a ruhát, a

cházák, cházák, vóniszcházék – légy erős, erősödj meg –, reánk gondolatok, nekünk kívánjakot.

Még néhány perc, és megkapjátok a Tórákat. És akkor indulhat a kőfesz, a körmenet a hagyományos énekkel, csak más tartalommal. *Óno Ádajnaj hajisjó no* – Örökkévaló Istenünk, segítsd meg egykori közösségünk tagjait ott lent, a Földön. Indulhattok, Ármin bácsi, hozzuk a Tórákat!

A tóratekercesek nélkül maradt zsinagóga teljes műszaki felújítása és az egyéb tennivalók a gyülekezés teljes kiégett háza körül még nincsenek megszervezve. Az elmúlt napok-hetek példátlan összefogása megindító volt, sokat enyhített fájdalomkon, hiszen jövőt ígért az eltemetett múlt helyett, gyors rekonstrukciót a közös munka és áldozatvállalás eredményeként. Kardos Péter főrabbi, aki a napokban kórházba került és ezúton kívánunk neki mielőbbi felépülést, reméli, hogy legkésőbb lag baomerkor már ismét lehet majd imádkozni a sülban, de a teljes felújítás és az új Tóra beszerzése akár már hanukára is megvalósulhat.

A zsinagóga továbbra is várja a segítők jelentkezését, akik képesek és szeretnének segíteni abban, hogy a zuglói zsinagóga műszaki felújítása hamar megvalósuljon, és egy új Tórával is gazdagodhasson a közösség.

Fogjunk össze, segítsünk együtt! „Ha most nem, hát mikor?” ■

Adományait a **Budapesti Zsidó Hitközség Zuglói körzet**, OTP banknál vezetett **11784009-20207852** számlájára ajánlhatják fel. Kérjük, hogy a közlemény rovatba írják be: **Adomány**. IBAN: **HU11117840092020785200000000**; SWIFT: **OTPVHUHB**

A holokauszt kis csodái

Dr. Dús Magdolna és dr. Egely György érdekes könyvet jelentetett meg *A titokzatos erők tudománya* címen. A könyv egyik fejezetében azt fejtegetik, melyek azok a jelenségek, tapasztalások, amelyek csodának tekinthetők. A válasz: mindazok, amelyek nem magyarázhatóak meg az eddig ismert természeti törvények alapján, továbbá az olyan rendkívüli jelenségek, amelyeknek előidézője természetfölötti erőben nyilvánul meg. Átvitt értelemben emberi alkotások is ide sorolandók, mint például „az ókor hét csodája”, vagy a tudomány és technika szenzációs új felfedezései.

..... Róna Éva

A csoda fogalma alapvetően kívül esik a természettudományon, mivel a természettudomány kizárólag az ismert, vagy megismerhető jelenségekkel foglalkozik. A csodák viszont olyan ritkán fordulnak elő, hogy létükben az emberek többsége kételkedik. A csodát nem lehet laboratóriumi körülmények között reprodukálni, szisztematikusan nem kutatható, ezért számos tudományos szakembert nem érdekel. Ám aki találkoztott a csoda erejével, az bizik benne.

A csodás jelenségek közül legismertebbek a gyógyíthatatlannak minősített betegségből történő hirtelen gyógyulás, a lezuhant repülőgépet egyetlen élő utasa, aki kisése miatt maradt le a járatról.

Az Ószövetség történelmi beszámolója szerint hanuka, a fény ünnepe isteni csodával örvendeztette meg a zsidó népet. A történet egy ötgyermekes családról szól, akik forradalmi tetteikkel, majd katonai hadvezetésükkel – hadvezérük Júdás Makkabeus volt –

GRAFIKA: SALAMON SÁRA

győzelmet arattak a sokszoros túlerőben lévő, állig felfegyverzett görögök felett. Vidámság, öröm és fény hirdette a szabadságharc győzelmét. Amikor a győztes zsidók ismét meggyújtották a templom „öröklámpását”, a menórát, csupán egyetlen napra való megszentelt olajat találtak benne. Az újabb megszentelt olaj készítése nyolc napig tartott volna. A kis korsó cseppnyi olaja azonban csodálatos módon nyolc napon át égett, amíg friss olajat

tudtak sajtolni – az előírások szerint. Az isteni csoda a zsidó nép emléke lett. Minden évben hanukakor nyolc napon át apró színes gyertyákat gyújtunk, amelyek nemcsak otthonainkat, de szívünket is beragyogják.

Ajtószomszédom, M. Jolán az életemben – mondta Joli –, de már csak egyet említek. Ez is a lágerben történt. Az aránylag még jó fizikai állapotban lévő hatvan lányt – 15-16-17 évesek voltak – ismeretlen helyre indították. Köztük voltam én is.

Mentünk, mint a barmok a vágóhidra – mondta Jolán. – Egyik pillanatban hirtelen eszembe jutott: miért csak a fiatal lányokat válogatták össze? És rájöttem: a frontkatonákhoz visznek bennünket szexuális igényeik kielégítésére. Ősztönöm azonnali cselekvésre készítetett. Nem mérlegettem a veszélyt, csak azt éreztem, hogy inkább a halál, mint ez a szörnyűség! Szaladni kezdtem, vissza a lágerbe.

Felfegyverzett katonák álltak az út mindkét oldalán, ha észrevesznek, lelőnek. De senki sem figyelt rám. Amikor szinte berontottam a lágerbe, a nagynénem s a két ungvári lány majnem összeesett ijedtében. A lágerfelügyelő, egy vad német nő olyan erővel vágott pofon, hogy ájultan zuhantam a földre. Aztán anélkül, hogy rám nézett volna, kiment. Akkor szaladt hozzám a nagynénem, s addig dörzsölt, élesztgetett, amíg magamhoz tértem. Később tudatosodott bennem a csoda, hogy milyen életveszélytől menekültem meg. Nem csak a frontharcosok kegyetlenkedéseitől, a csoportot kísérő fegyveres katonák golyóitól menekültem meg, de a lágerfelügyelőnő dühének súlyosabb következményétől is, hogy nem dobott át azonnal a krematóriumba. Mindezekért a mellém szegődött csodáknak mondok halás köszönetet. ■

– Biztosra vettük – mondta Joli –, hogy hamarosan mi is a fertőzöttek között leszünk. Nincs menekvés! Eltelt egy nap, két nap, egy hét, már csak négyen maradtunk a piccsen. Jöttek a szanitécek, vizsgálták a kezünket, testünket, nincs-e rajtunk jele a rühességnek. Nem volt. A piccsen levők mind rühesek lettek, a krematóriumba kerültek.

Csoda folytán mi négyen nem kaptuk el. Így maradtunk életben.

– Voltak egyéb csodák is az életemben – mondta Joli –, de már csak egyet említek. Ez is a lágerben történt. Az aránylag még jó fizikai állapotban lévő hatvan lányt – 15-16-17 évesek voltak – ismeretlen helyre indították. Köztük voltam én is.

Mentünk, mint a barmok a vágóhidra – mondta Jolán. – Egyik pillanatban hirtelen eszembe jutott: miért csak a fiatal lányokat válogatták össze? És rájöttem: a frontkatonákhoz visznek bennünket szexuális igényeik kielégítésére. Ősztönöm azonnali cselekvésre készítetett. Nem mérlegettem a veszélyt, csak azt éreztem, hogy inkább a halál, mint ez a szörnyűség! Szaladni kezdtem, vissza a lágerbe.

Felfegyverzett katonák álltak az út mindkét oldalán, ha észrevesznek, lelőnek. De senki sem figyelt rám. Amikor szinte berontottam a lágerbe, a nagynénem s a két ungvári lány majnem összeesett ijedtében. A lágerfelügyelő, egy vad német nő olyan erővel vágott pofon, hogy ájultan zuhantam a földre. Aztán anélkül, hogy rám nézett volna, kiment. Akkor szaladt hozzám a nagynénem, s addig dörzsölt, élesztgetett, amíg magamhoz tértem. Később tudatosodott bennem a csoda, hogy milyen életveszélytől menekültem meg. Nem csak a frontharcosok kegyetlenkedéseitől, a csoportot kísérő fegyveres katonák golyóitól menekültem meg, de a lágerfelügyelőnő dühének súlyosabb következményétől is, hogy nem dobott át azonnal a krematóriumba. Mindezekért a mellém szegődött csodáknak mondok halás köszönetet. ■

Csodás ország

..... frankpeti

AVAGY NEM KIÁLTUNK-E A KELLETÉNÉL GYAKRABBAN CSODÁT?

Sokszor bántja a fületem, hogy bizonyos tragédiák után csodákról kezdnek beszélni. „Nagy csoda történt a gyerekekkel, aki nem halt szörnyet szüleiivel az autószerencsétlenségben”, „nagy csoda történt az anyával, aki nem égett meg a gyerekeivel a házukban pusztító tűzben” – és egyéb efféle megjegyzések.

Néhány éve hasonló csodák estek meg a jeruzsálemi rabbiiskolában is a merénylet során, melyről így számolt be az egyik újság: „A helyszínen lévő tanuló csodákat emlegettek, melyek a vérengzés során

Csodák nem történnek olyan könnyedén. Néha a világ meglep minket azzal, hogy nem úgy viselkedik, mint ahogy számítottunk rá. Meglepődünk, hogy a lehetséges történések közül éppen az történik, aminek a statisztikai valószínűsége különösen alacsony. Alacsony, de nem lehetetlen, és ha valami megtörténhet, az nem csoda. Csoda az valami olyami, aminek a megtörténeése teljességgel képtelenség.

Ha átmegyek az úton, és egy pillanattal az után, hogy felleptem a járdára, elrobog mögöttem egy kamion, akkor nem csoda, ha nem sérülök meg.

GRAFIKA: FRANKPETHI

Azonban ha a kamion átmegy rajtam, és egy karcolás nélkül megkerül, az már bizony csoda lenne.

„A golyó a füle mellett süvített el, és csodás módon nem sérült meg.” Hát könyörgök, mi itt a csoda?! Ha a golyó átment volna rajta, és ennek ellenére séretlen marad – az csoda lett volna.

Jó lenne, ha módjával bánánánk az ilyen nagy szavakkal, mert a háborúban – mint minden háborúban – annak, aki a tűzvonalban tartózkodik, esélye van arra is, hogy megsérül, és arra is, hogy séretlen maradjon.

Ha a Hamasz rakétáit hozom példaként, sokkal nagyobb a valószínűsége annak, hogy megússzuk a becsapódást, mint hogy megsérülünk, még akkor is, ha a nyílt utcán tartózkodunk a támadás idején. Ez az esély még nagyobb, ha a légiriadóban védett helyre menekülünk, és még ennél is nagyobb, ha egyáltalán nem vagyunk a rakéták hatósugarában.

„Ma is csoda történt – földig rombolt egy házat a rakéta, de senki sem sérült meg, mert a lakók nem voltak otthon.”

Mellesleg, ha a hívó ember akkor használja a „csoda” szót, mikor az események mögött felülről jövő, irányító kezét vél felfedezni (a lakók éppen nem voltak otthon), akkor – ha következetes akar lenni – mikor valami nem jó történik (sérülés, halál, földrengés, csunami, holokauszt...), akkor is azt kell mondania, hogy csoda történt...

Magyarul: használjuk helyesen a hébert!

Megjegyzés: Bár tudom, hogy szinte ugyanazt értik alatta, a magyar „csodával határos módon” sokkal jobban hangzik, mint az itt használt „csoda történt” (kara nesz). Talán itt az ideje, hogy héberesítsünk egy-két magyar kifejezést... ■

Hat tóratekerics nyomában

..... Kispasztzi

Százhuszadik születésnapját ünnepelte a napokban a szlovákiai Komáromi Zsidó Hitközség székháza, a Menház. A jubileumra kis kiadványt állítottunk össze az 1896-tól eltelt évtizedekről. Archivumunk böngészése során került a kezembe dr. Raab Ferenc írása, mely 1996-ban jelent meg hitközségi újságunkban. A történetet a komáromi tóratekericsről szövegezték, melyek a csodával határos módon a közösség deportálásakor megmenekültek, s fennmaradtak az utókorok.

Erről a csodáról jutott eszembe az Új Kelet csodákkal foglalkozó tematikus száma. Történt ugyanis, hogy Baranyai József feltörtörténésze 1948 márciusában visszaszolgáltatta a kehila 12 Tóráját, melyeket a vészorszak idején a múzeumban helyeztetett biztonságba. A hitközség vezetése hat tóratekericset a közösség vállalási életében jelentős szereppel bíró, Izraelbe alijázó tagoknak ajándékozott, hogy új hazájukban közösségeket szervezzenek, s továbbvigyék a komáromi hagyományokat.

1948-ban Reisz Emánuel, Wemberger Emánuel, 1949-ben Fleischmann Jenő, Kellner Lipót, Reisz Tibor, 1963-ban pedig Krakauer Jakab, a zsidó vallás érdekében tett önzetlen munkájuk elismeréseként, Izraelbe történt kivándorlásukkor a kegytárgyakat magukkal vihatték.

A Tórákról többé nem érkeztek hírek, sorsukat nem ismerjük, azt nem követte nyomom senki. Legalábbis írásos emlék nem maradt fenn róluk. Talán itt az utolsó alkalom, s az Új Kelet olvasóinak segítségével összeszedhetjük történetük apró mozaikdarabjait. Vajon célba értek? Mi lett a sorsuk azoknak, akik magukkal vitték a tekericsket? Hová kerültek Izraelben? Talán egy mosávbá, egy városba? Jutott-e belőlük Jeruzsálembe, Haifára, esetleg Tel-Avivba? Érdekes lenne megismerni, kik és merre olvasták, esetleg olvassák belőlük a hetiszakaszokat? Merre vezetett az útjuk, emlékszik rájuk még valaki?

Talán még van egy kis esély rá, hogy történetük fennmaradjon. Igazi csoda lenne! Igérem, ha hír érkezik róluk, beszámolok róla az újság hasábjain. ■

Dr. Paszternák „Kispasztzi” András andras.paszternak@menhaz.sk

Tanulni mentünk a sivatagba

AVAGY EGY NÉGYÉVES ÁLOM TÖRTÉNETE

.....Korányi Eszter.....

Lehet, sokan nem értenék, mit keres hat nemzetközi oktatási szakember Neot Szmadar kibucban – miért nézik olyan érdeklődéssel a mandulacsomogoló munkáját, miért jó, ha részt vesznek a szamáretetésben és az izraeli tömegközlekedésben. Mi elmagyarázzuk.

Majdnem pontosan négy éve, 2012 nyarán kérdeztem meg először Izraelét, a Neot Szmadar kibuc oktatási felelősét, hogy lehetne-e EU-s támogatással egy csoportot vinni oda. Kicsit gondolkodott, majd nemet mondott.

FOTO: KORÁNYI ESZTER

Ki gondolta volna, hogy...
...fél évvel később alijázom és viszsztatérek élni a kibucba?

...teljesen leteszek az álom megvalósításáról, sőt el is felejttem azt?

...két évvel később a kibucban megismert barátommal részt veszünk Bulgáriában egy mozgással foglalkozó képzésen, melyet szintén az Európai Unió Erasmus+ programja támogatott?

...a barátom addig rájga a fülemet, amíg félretéve minden aggodalmamat és kétségemet, újra felvetem a témát a kibucban?

...újabb hosszas beszélgetések és gyözködés után a kibuc vezetősége igent mond az ötletre, ugyan kevesebb emberre és kevesebb időre, de mégiscsak?

...két hónappal a Jeruzsálembé költözésem után, állandó lakás és munka nélkül, az ötödik költözés napján, az ösz-

szecsomogolt bőröndjeim mellett ülve elküldöm a projekttervet elbírálásra?

...idén májusban, miután egy hétig nem merem kinyitni a linket, mégis rászánom magam és azt látom, hogy a projekt költségeit 90%-ban fedező támogatást kapott, így már gyakorlatilag semmi nem áll a megvalósítás útjában?

...és végül, de nem utolsósorban, hogy 9 nappal ezelőtt ott fogok állni 15 emberrel, akik azért érkeztek Izraelbe 6 európai országból, hogy részt vegyenek egy általam szervezett tanulmányúton?

Ez az Expanding Routes projekt első állomásának, egy háromhelyszines izraeli tanulmányútnak az előtörténete. A cél az volt, hogy fiatalokkal foglalkozó, főleg a nem-formális oktatás eszközeit használó szakemberek új inspirációt nyerjenek a Neot Szmadar kibucban és a Hava veAdam oktató farmon tett látogatáson keresztül. Emellett számomra az is szempont volt, hogy nem zsidók is részt vehessenek a programon – ezért is fordultam az Európai Unió megfelelő pályázati alapjához pénzügyi támogatásért –, mert úgy látom, hogy fontos az is, hogy ők is megismerhessék Izraelt közelebbről

is, és lássák, hogy itt a zsidó-palesztin konfliktus és egyéb rossz hírek mellett történnek jó dolgok is, az oktatás-nevelés terén is.

Hanuka közeledtével azt emelem ki a rengeteg élmény és benyomás közül, hogy lenyűgözött, milyen különböző dolgokból tanultak az emberek, milyen apróságokat vettek észre, amiket én már nem is látok meg.

FOTO: FOETINI KARAVACZKI

Ki gondolta volna, hogy...

...az együttműködésre kiváló példa lesz az, ahogy a kibucban a mandulacsomogolóban négyen dolgoztak együtt, és az egyik dolgozó nem a megfelelő mennyiségű mandulát rakta a zacskókba, ami miatt a társa nem tudta a zacskókat a dobozba berakni. Amint észrevették a problémát, megálltak, és megbeszélték, hogyan is kell pontosan csomagolni. Persze ez nagyon egyszerű hangzik, de minden az ilyen alapvető dolgokból indul, és sokszor már ezen a szinten elromlanak a dolgok. Talán, ha sikerül egy ilyen problémát megoldani, akkor ennél bonyolultabb kérdésekre is tudjuk majd alkalmazni ugyanazt a gyakorlatot?

...lesz valaki, aki olyan éles szemmel gyűjt köveket, hogy a Negev milliárdnyi kavicsa közül kihalaszik egy fa-fossziliát, egy tengerisün-vázat és egy gyönyörű megkövült kagylót? Kíváncsi vagyok, hogy látjuk majd a búcsúzkodással Tel-Aviv városában és ismertebbnek tűnő környezetben, szituációban is!

...az utolsó estén, amit itteni barátaim szerveztek meg nekünk Neve Cedekben, a közös éneklés során fény derül arra, hogy a cicát ugyanúgy mondják görögül és héberül?

...annak a költséghatékony megoldásnak, hogy tömegközlekedéssel utaztuk keresztbe-kasul az országot, olyan hozadéka is lesz, hogy a vasárnap reggel Beér-Seva felé tartó, katonákkal teletszűrt járaton a résztvevők spon-tánul kikérdezik őket a katonaságban szerzett élményeiről, és hogy a bizton-

sági örökkel és a buszoforókkal fogok a program tartalmáról beszélgetni?

...egy számár megetése épp elég ahhoz, hogy egy 35 éves holland szociális munkás és egy 20 éves izraeli polgári szolgáltató összebarátkozzanak?

Olyan jó, amikor ilyen hétköznapi csodák képesek erőt, energiát adni arra, hogy még több emberrel és még nagyobb odaadással dolgozzunk.

És ami végigkísért minket ezen az úton, nem meglepő módon: a tűz. A táborúzzal reggel a sivatagban, teával és kávéval, gondolatokkal arról, hogy hol vándorolt a 12 törzs és hogy fontos, hogy meghallgassuk és meg is halljuk egymást, esti nevetéssel és beszélgetéssel Modiin mellett és végül énekléssel és búcsúzkodással Tel-Aviv városában. Úgy tűnik, hogy bármi is legyen, bárhol is jöjjünk, ez az ősi elem összeköt minket és lehetőséget teremt a találkozásra, inspirációra, és biztos, hogy minden résztvevő és sokan mások, akik találkoztak velünk az út során, vitt belőle magával egy picit szikrát.

Az Expanding Routes projekt első állomása, a tanulmányút, amiről a cikk beszámol, az Európai Unió Erasmus+ programjának támogatásával jött létre, a támogatást a hollandiai irodától kapta a projekt. A cikk a szerző szívélyes véleménye, az Európai Unió hivatalos véleményét nem tükrözi. ■

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

TUDTA? ÚJKELET

A napilap izraeli munkatársai voltak 1948-tól: Alexander Sauber, Kasztner Rezső, Jozsef (Tomi) Lapid, Efrájim Kishon, Rappaport Ottó, Benedek Pál – hogy csak az ismertebb neveket említsük.

Két elbűvölő lány Amszterdamban

MAGYÉRTÉSEK HÉDI FANNIVAL, AZ ANNE FRANK HÁZ MUNKATÁRSÁVAL

.....Vadász Éva.....

Sok emberre jellemző, hogy vár a csodákra. Álmozdik és számít arra, hogy elképzelései valóra váljanak. És vannak olyanok, akik megvalósítják az álmaikat. Hédi Fanni az utóbbiak közé tartozik. A tenni akarás és az energia vezette a budapesti Holokauszt Dokumentációs és Emlékközponttól induló útján, és ma már az Anne Frank Ház oktatási csoportjában végzi a munkáját, fáradhatatlanul.

Hogyan kerültél a holokausztoktatás közelébe?

Mondhatnám, hogy sorsszerűen, azonban azért már tudatosan tettem, hogy a közelében is maradjak.

Tizenéves korom óta meglehetősen érzékeny vagyok a megkülönböztetés és kirekesztés minden formájára. Nem csak tanúja, elszemélyesítője voltam ilyen eseteknek középiskolásként. Ezek a tapasztalatok általában a tehetetlenség nyugtalanító érzésével párosultak, és sajnos nem nyertek feloldást akkor, abban a közegben.

Az egyetemen művészettörténet és tanár szakosként igyekeztem (újra-)lépíteni magam: a kötelezők mellett a legkülönbözlebb kurzusokat vettem fel. Így találtam rá az ELTE PPK-n a Holokauszt és Társadalmi Konfliktusok Programra (HTPK), mely egy új fejezetet nyitott az életemben.

Magyarországon hol dolgoztál?

2007 nyarán, az Anne Frank – Történelem a múltban című vándorkiállítás előkészületei idején kapcsolódtam be a Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény (HDKE) munkájába, önkéntesként. A kiállítás oktatási módszertana szorosan kötődött a történeten tizenéves látásvetők kalauzójáig végig a kortársaitak, beszélgetést kezdeményezve olyan témákról, melyeket sok esetben félreértések, részinformációk, sőt tabuk kísérnek a korosztályukban. Ebben a koncepcióban saját misszióként is tudtam hinni. 2008 tavaszától munkám kiegészült az állandó kiállításon való látásvetéssel, majd egyre több, helyben megvalósuló oktatási programban vettem részt.

Időközben csatlakoztam Az Élet Mennete Alapítvány munkájához is önkéntesként. Többször vezettem a magyar csapatot Auschwitz-Birkenauba a nemzetközi menetben. Később az alapítvány felkérésére két, a magyarországi holokausztot és a rá adott korabeli reakciókat bemutató vándorkiállítást is készítettünk két kollégámmal, melyek azóta is járják az országot. (Elhurcolt Életek, 2012; Válasz-utak, 2013). Ez utóbbi kapcsán vehettem részt a 1938–1946 közötti, tárgyukban releváns iratok levéltári kutatását végző csoport munkájában, Molnár Juditnak, a Jad Vásem magyarországi kutatócsoport vezetőjének köszönhetően. Ez szakmailag is sokat jelentett – a levéltározás azóta is kimondottan hiányzik!

Miért lett a szívégyed Anne Frank?

A kiállítással való sokéves munka meghatározta a főszereplőjéhez való viszonyomat is. Nagyon szeretem az írásait. Anne

személye a tragikus végkifejlet ellenére is örök optimizmust sugároz. Önreflexív vizsgálódásai, környezetét és az emberi viselkedést elemző gondolatai, bontakozó tehetsége és a világot jobbító ambíciói egyaránt a jövőbe mutatnak. Mindez már önmagában elég, hogy kiapadhatatlan inspirációt jelentsen számomra.

Miért van szimbolikus jelentősége számodra a birkenauai Kanada-kommandóknak?

Anna Frank és Hédi Fanni

A HTPK kurzusain kiváló tanárainak köszönhetően (kiemelten Kovács Mónika, Kádár Gábor, Vági Zoltán) mély részletességgel, interdiszciplináris megközelítéssel tanultunk. A történelmi tények mellett számtalan tanúvallomást (DEGOB jegyzőkönyveket) is elemeztünk, melyek közt sok volt „kanadás”.

1944 nyarán a birkenaui ún. Kanada táborrész területén a tömegesen érkező magyar deportáltak holmijait kényszer-munkára ítélt foglyok szortírozták (mintegy kétezren), köztük sok magyar zsidó. Ez a feladat is elsősorban pszichésen volt nehéz és ambivalens, hasonlóan a Sonderkommandóéhoz. Megrendítő belegondolni, hogy itt azokról az egyenként 30-50 kilós csomagokról van szó, amik végsőként reménykedő emberek számára tárgyi szinten utolsóként megmaradtak az addigi életükből, a magyar hatóságok minden részletre kiterjedő kifosztó rendeletei és a gettósítás embertelen hetei után.

Sokaknak az újrázkedés alapját jelentheték volna egyszer a háború után, valahol békében és normalitásban.

Az egykori tábornak ezen a részén sétálva (a két kisebb, IV-V. krematórium és gázkamra közötti, 30 barakknyi területen) az volt az érzésem, mintha a hétköznapi tárgyak szinte felismerhetetlen töredékeiben hirtelen fizikai valósággá válna a meggyilkoltak után maradt tántorgó ür. Egy alkalommal a tekintetem megakadt egy Zsolnay, Pécs felirattal porcelándarabon. Ott, akkor tudatosult bennem végérvényesen, hogy mindannyiunknak, családi vonatkozástól és választott szakmától tökéletesen függetlenül is sok-sok értelemben közünk van ahhoz, ami ott történt. Ennek az elfogadásával járó felelősség pedig mindennapi tetteinkben illene, hogy megmutatkozzon.

Mikor kerültél az Anne Frank Háza?

2014 tavaszán adódott a lehetőség,

hogy az EVS (European Voluntary Service) keretében 9 hónapot az amszterdami múzeumban töltsék, ahová lényegében a munkám kezdete óta vágytam. Nagyon intenzív, rengeteg emberi és szakmai tapasztalatot nyújtó időszak volt, melynek eredményeképp bemutattuk második magyarországi vándorkiállításunkat, *Olvas és írj Anne Frankkal* címmel, valamint az ELTE Néderlandisztika tanszékével és a Park Könyvkiadóval együttműködésben először jelent meg magyar nyelven

Anna Frank: *Mesék és történetek a Hátsó traktusból* című elbeszéléskötete, Gera Judit szakfordításában.

Az EVS-év vége felé a főnököm megkérdezte tőlem, hogy lenne-e kedvem maradni. Nem kértem sok gondolkodási időt.

Mi a munkád az Anne Frank házban?

A magyarországi programokat természetesen nem engedtem el, továbbra is koordinálom a munkát, és viszonylagos rendszerességgel hazautazom tréningeket tartani vagy épp előkészíteni egy-egy új projektet. Emellett dolgozom a digitális fotóarchívummal és részt veszek az új oktatási anyagok fejlesztésében és tesztelésében is. Alkalmanként a múzeumban tartok vezetéseket. Nagyon hálás vagyok ezért a változatosságért!

Milyen oktatási programjai vannak az Anne Frank Háznak, kiket szólítanak meg?

A kérdésre leglényegretörőbben az Anne Frank Ház hivatalosan megfogalmazott küldetése felelhet:

„Az Anne Frank Ház egy független szervezet, melynek feladata annak az épületnek a megóvása, melyben Anne Frank a második világháború idején családjával elrejtőzött, és melynek falai közt megírta híressé vált naplóját. Azzal, hogy az ő élettörténetére világszerte felhívja az emberek figyelmét, arra biztatja őket, hogy elgondolkodjanak az antiszemitizmus, a rasszizmus és a kirekesztés veszélyeiről, valamint a szabadság, az egyenlő jogok és a demokrácia fontosságáról.”

Csak az elmúlt évben több mint 1,4 millió ember látogatott el a múzeumba! Am nem mindenkinek adódik lehetősége rá, hogy személyesen jöjjön el, ezért a külföldi oktatási tevékenységen is nagy a hangsúly. Jelenleg mintegy 40 országban vannak aktív programjaink, ezek a múzeum hivatalos honlapján naprakészen, Google térképben is nyomonkövethetőek.

A legtöbb országban a fiatalok igényeinek megfelelően tervezett vándorkiállítások és a hozzájuk kapcsolódó workshopok, lokális fókuszú kortárs-tréningek kapják a legnagyobb szerepet. Népszerűek az emberi jogi dilemmákra épülő (Free2Choose) és az emlékezetkultúrát fókuszba állító

(Memory Walk) video-projektek is, melyek átgondolt véleményformálásra és aktív állampolgárságra ösztönzik nézőiket.

Az egyre növekvő Anne Frank Youth Network összekapcsolja a különböző nemzetek fiataljait és lehetőséget kínál számukra a kortárs oktatás új szinten történő folytatására is.

Mindezen túl az Anne Frank Ház számos saját online és offline kiadvánnyal rendelkezik. A tanóráin is feldolgozható nagy sikerű oktatási képregények például egyre nagyobb szerepet kapnak a holokausztról való tanítás kezdeti szakaszában. Munkánkmal a tanárokat és a szakértőket is segítjük, évente számos továbbképzés és módszertani tapasztalatcsere épülő szeminárium valósul meg bel- és külföldön egyaránt. A sort még hosszán folytathatnám...

Mesélj egy kicsit a szervezetről: milyenek a kollégák, a főnökök, a munkamorál – milibem más a holland és a magyar rendszer?

Már 2,5 éve élek és dolgozom Amszterdamban, de még mindig hajlamos vagyok rácsodálkozni a tényre, hogy reggelente bemehetek a Westerkerk melletti épületbe és részese lehetek a bent folyó fontos munkának.

Itt életem meg először, hogy a befektetett energiámmal megtérül, hogy a hatékonyság közös cél, hogy a minőségi produktum mindennél fontosabb, hogy a csapatmunka nem szükségszerű velejárója a féltékenykedés, hogy a személyes ambíciók elért eredményekre épülnek és az intrikus leginkább csak magának árt. Természetesen itt is emberek dolgoznak, és nem is lehet minden tökéletes, de a kihívóbb, nehezebb időszakokban sem tapasztaltam egymás hibáztatását vagy feloldhatatlan ellentéteket. Remek dolog, hogy őszintén tudunk örülni egymás sikerének. Ehhez hozzájárulnak a rendszeres megbeszélések és más közös programok is. Az oktatási csoport például minden hétfőn együtt ebédel a belső kávézóban, amit mindig más kolléga készít elő. Ez jó alkalom az informális beszélgetésre, de arra is, hogy értesüljünk egymás aktuális munkájáról. Szeretem, hogy nem skatulyákban dolgozunk (te csak ezt, te csak azt csinálhatod), hanem van gyakorlati átjárhatóság: nem csak elméleti kapcsolat létezik a feladataink között. A főnököimhez bármivel fordulhatok személyesen – tudom, hogy amiben tudnak, támogatnak.

A magyarországi tapasztalataim kevés kivételtől eltekintve rendre ellentétesek voltak a fentiekkel. Ritkán és rövid ideig érezhettem csak, hogy van közös cél és megbecsülés; többnyire családós lett a vége. Úgy gondolom, mindennek kulcsa az átláthatóság, a jó interperszonális kommunikáció és az őszinte tenni akarás.

Itt úgy érzem, hogy végre a helyemen vagyok. ■

Izraeli utakon

AHOL A KÖVEK IS MESÉLNEK

Sok-sok éve, új olá koromban, a kirját-jámi befogadó központban lelkes és lelkesítő előadást hallgattam Izrael szépségeiről, és egyik mondata mai napig a fülemben cseng. Mégpedig az, hogy országunkban minden kő, minden talpalatnyi hely maga a nagybetűs történelem.

•••• Markovits Mária ••••

Azóta sok víz lefolyt a Jarkonon, Jordánon, vagy a Kisonon, sokfelé jártam, de mindig, c beigazolódott a fenti állítás, és az nem csupán a turisták által frekventált helyekre illik, hanem az eldugott, vagy kevésbé felkapottakra is. Csak nyissuk ki a szemünket, és fogadjuk a látványokat kíváncsian, érdeklődéssel, tudásvágygal, szeretettel. És persze büszkén, hiszen a miénk!

Ma Haifáról indulunk kelet felé, Kirját Tivon érintésével Izrael legtermékenyebb vidéke, Emek Jezrael, azaz Jezrael völgye irányába. Rövid történelmi visszatekintésre hívom kedvenc izraeli útikönyvemet, amelyet Goren Tamás írt 1988-ban, és ez lett barangolásaimnak mindmáig leghitelesebb információs forrása: „A honfoglalás korában kánaániták éltek az Emekben, és Józsuá nem tudta elfoglalni tőlük. Csak Debora (Dvora) próféta idejében tudták meghódítani és megteremteni ezzel az országban élő törzsek területi közötti közvetlen kapcsolatot. Az Emekben háborúskodtak Izrael fiai a filiszteusokkal, itt esett el Saul és fia, Jonatán.”

(Saul és fia – Saul fia! Máris kapcsolatot teremthetünk az Oscar-díjas magyar film címével – talán nem is véletlenül?)

Galilea határán tábla jelzi az egykori Bet Searimot. Fénykorát akkor élte, amikor a Bar Kochba-lázadás (i.sz. 132–135) leverése után az ország zsidó lakossága Galileába szorult. Egy ideig itt volt az ókori zsidó állam legfőbb itélkező szerve, a Szanhedrin székhelye, és vezetőjét, Jehuda Hanaszt itt temették el. Ettől kezdve az országbeli és a külföldi zsidóság egyik legfőbb temetkezési helye lett. Érdekes turisztikai célpontot jelenthet a régészek által feltárt mintegy 26 családi sírhely és földbe vájt katakombák látogatása.

Mi azonban tovább haladunk, míg eljutunk a Nahalal közúti csomópontig. A 75-ös út jobb oldalán terül el az ufófalunak is nevezhető Nahalal, amelyet 1921-ben alapítottak a zsidók

A völgy viharos történelmének egy-két epizódjára a későbbiekben még visszatérünk.

Kirját Tivon felé serpentin vezet, igazi hegyvidéki út a Karmel oldalában. Miután elhagytuk az alpesi városkára emlékeztető települést, kinyílik előttünk a völgy – csodálatos látvány. Az utat sokszínű leánderbokrok szegélyezik. Jobboldalt, az Emek és Alsó-

által megvásárolt földterületeken, és tökéletes köralakban építve alakították olyanná, mintha egy földet ért repülő csészealj képezte volna. Jegyezzük meg a fenti évszámot! Ekkor kezdődött a völgy modernkori fejlődése: „mocsarakat csapoltak le, kutakat fúrtak és utakat építettek, s egymás után születtek a települések” – olvashatjuk Goren Tamás fent említett könyvében.

Az alapító zsidó úttörők és leszármazottaik virágzó településsé varázsolták Nahalalt az eltelt 95 év alatt. Ma a falu 75 parasztgazdasága közel ezer nahalali lakos megélhetését biztosítja. Kötő mezőgazdasági iskolájában tanult a múlt század negyvenes éveiben Szenes Hanna, és ez az iskola a mai napig a modern izraeli agrártudomány egyik központja. A WIZO (a

Cionista Nők Nemzetközi Szervezete) által létesített gyermekfalú, illetve ifjúsági központ szintén a település hírnevét öregbíti.

A falu híres szülőitől között megemlítem az alapítók egyikét: Smuel Dajant, akinek fia, Mose Dajan, Izrael háborúinak legendás hadvezére volt. Utóbbinak nemrégien elhunyt fia (tehát Smuel Dajan egyik unokája) nemzetközileg ismert és elismert színész és filmrendező volt: Ászi Dajan. Smuel Dajan másik unokája az ismert költő: Jonatan Gefen, akinek fia szintén híres személyiség, Aviv Gefen, rockzenész.

FOTO: MARKOVITS MÁRIA, WIKIPÉDIA

Csupán dióhéjban említettem meg a falu neves szülőit, mert még lennének néhányan.

Nahalal településsel szemben, a műút túlsó oldalán Simron dombja emelkedik.

Most 4000 évvel megyünk vissza az időben. A Teremtés Könyve részletesen és érzékletesen meséli el, hogyan került Jákob és egész nemzetsége Egyiptomba, hogy aztán Mózes vezetésével térjenek vissza atyáik földjére.

Simron neve itt is említésre kerül. Ő Jákob és Lea ötödik fiának, Isszachárnak a fia volt, ahogyan a

46:13. versben olvashatjuk. Adatkérés-böngészés folyamán ismét elolvastam a Teremtés Könyvét, és még mindig izgalmas olvasmányt bizonyult. Azt is megtudtam belőle, hogy 4000 évvel ezelőtt is ugyanolyan esendő volt az ember, mint napjainkban, és hogy ismert bibliai idézettel éljek: „Nincs új a Nap alatt”...

Simron dombján valamikor régen egy őrhely létezett, talán erődítmény, vagy vár, ahonnan a völgyben történő mozgást kitűnően lehetett látni.

Nahalal lakói erre a dombra temetik a halottaikat. Sétálgatni a sírok között szintén nem mindennapi élmény. Újabb történelem-darabka. Itt nyugszik Nahalal több híres lakója és

cikke is megemlíti, hogy a Timrátba vezető út mentén van az északi határ, de azt is, hogy Tel-Avivban is van belőle – egyetlen példány!

Timrátot csupán 35 éve alapították, de tudnivaló, hogy ezen a vidéken, viharos történelme során, sok minden történt-történhetett. Timráti barátunk el is kalauzolt bennünket egy láthatóan régi tárgyi emlékhöz. Első pillantásra kalodának tűnt, és sokáig törtük a fejünket, míg rájöttünk, hogy egy ókori olajsajtoló, olajprés fölött állunk – de még szőlőprés is lehetett, amit kicsit odébb egy megfelelő tábla is igazolt.

Ezután körbeautóztuk Timrát közösségi települést, és megálltunk egy sziklás emelkedő előtt. Felkapaszkodtunk néhány méternyit, majd az egyik elég nagyméretű sziklaköven egyértelműen a שבת (sábát) szó rajzolódott ki előttünk, nagyon réginek tűnő betűkkel. A mellette lévő tábla fel is világosított, hogy miről van szó.

A történészek szerint a felirat idő-

az első és mind ez idáig egyetlen izraeli űrhajós, a Columbia 2003-as tragédiájában elhunyt Ilan Ramon sirja szintén itt található. Mellette nyugszik fia, Aszaf Ramon pilóta, akinek gépe gyakorlatosan közben zuhant le 2009. szeptember 13-án. Mindössze 21 éves volt.

Simron dombjának déli és délkeleti részén alapították a Timrát nevű közösségi települést. Az országútról széles út vezet – ismét kacskaringósan – az 1981-ben létesített helység gyönyörű villái felé. Az út közelében, de még a domb lábánál, furcsa formájú fák alkotta ligetre figyelünk fel.

– Milyen érdekes fák ezek, afrikai tájakon látni hasonlókat! – mondta az egyik útitársam, majd egy tősgyökeres timráti lakos világosított fel bennünket, hogy a reliktum-liget fái héberül a „sita levana” nevet viselik és ez a hely, itt, a domb alján, előfordulásuk északi határa! Magyar nevét ugyan nem találtam, de megtudhattam, hogy a mimózafelekhez tartozó akáciafajta tudományos neve: Faidherbia albida, angolul Apple-ring acacia vagy ana tree. Még a Wikipédia megfelelő szó-

számításunk harmadik és hatodik százada közötti időből származik, a római-bizánci korszakból, amikor Jezrael völgyében, azaz Alsó-Galileában zsidó települések léteztek, közöttük virágzó mezőgazdasági területekkel. A kőbe vésett szó egy akkori falu sabbati mozgásterének határát jelzi. (A vallásos közösségekben ma is létezik az even sabbat fogalma, mint hátró, vagy egyszerűen korlát.) Másik érdekesség, hogy ez a kő ott volt évszázadokig, senki se figyelt fel rá, míg nem 2011-ben egy idelátogató vendég fel nem fedezte, majd 2013-ban a település bár-micvára készülő fiai kezdeményezésére táblával is megjelölték a helyet.

Miközben ott áldogáltunk és régi idők mulásán töprengtünk, megjelentek fölöttünk a színes alkonyi felhők. Csodaszép, igazán gazdag kirándulásunk végéhez értünk. ■

TUDTA? **ÚJKELET**
Az Új Kelet 1996-ban 20.000 példányban jelent meg. Naponta.

Akaba, a „szomszédvár”

.....Halmos László.....

Kevés az olyan izraeli, aki ne járt volna akár többször is Eilatban, egyetlen vörös-tengeri kikötő- és üdülővárosunkban. Olyan pedig talán egy sincs, aki át ne tekintett volna a szinte érinthető közelségben fekvő szomszéd városra, Akabára. A látvány különösen akkor vonzó, amikor a Szináj-félsziget mögött lenyugó nap megvilágítja a misztikusan vöröslő moávi hegyek alján fekvő Akabát.

FOTÓ: WIKIPEDIA

Amennyire népszerű téma Eilat, annyira kevés a szomszéd Akabával foglalkozó írás – pedig mind az izraeliek, mind az Izraelt meglátogató külföldiek gyakran ruccanak át rövidebb-hosszabb látogatásra.

Akaba, teljes nevén, arab névelővel: El-Akaba magyarul azt jelenti: „a lejárát” – a sivatagból a tengerhez. A város a Jordániai Hasimíta Királyság egyetlen tengeri kikötője. A Vörös-tenger északkelet felé kinyúló, a Szináj-félsziget keleti partjait határoló öblének északi végén fekszik, a mi Eilat kikötővárosunk közvetlen szomszédságában.

Az akabai kikötő – akárcsak az eilati – nem természetes: mesterségesen kellett kialakítani, mélyíteni. A part menti korallzónák különleges élményt nyújtanak a búvároknak és a sétahajók utasainak – és meglehetősen nagy veszélyt jelentenek a kereskedelmi hajóknak. Itt is, ott is.

Sivatagi-trópusi éghajlata van és – ami e tájat nem igazán jellemzi – kitűnő édesvízi források. Tengerpartját pálmás szétány szegélyezi.

Akaba több évezredes múltjából kevés emlék maradt fent. Ami ma látható, az egy 14. századból származó romos kastély a régi móló közelében, egy nemrégiben kiásított apró őskeresztény templom, egy római mérföldkő és egy őskori rom, kövekbe karcolt rajzokkal. És ami Eilatról is látható: Akaba felénk és határában a 137 méter magas rúdon lobogó, 20x40 méteres óriási jordán zászló.

A néhai Husszein király jelentős, modern kikötővé építtette ki a városkát. Óriási beruházással elsőrangú országúttal és vasúttal kötötte össze a fővárossal és a központtal – míg nálunk csak a szebbnél szebb tervek sokasodnak a Tel-Avivot és Beér-Sévat Eilatnál összekötő vasútról. Most 2020-ra ígérnek az első vasúti szerelvény begördülését az eilati állomásra.

Mind Akaba, mind Eilat északi határában épült egy-egy helyi reptér. A kettő oly közel fekszik egymáshoz, hogy a régi, ellenséges korszakban nem is egyszer előfordult, hogy a pilóták egyik helyett csaknem a másikra szálltak le. Tévedésüket az utolsó pillanatban korigálták, mélyrepülésben. Itt viszont jó hírrel szolgálhatunk: az építés utolsó fázisában, Eilattól 18 kilométerre lévő, a jelenleginél sokkal nagyobb Ramon reptérrel előre láthatólag fél éven belül 2017 áprilisában

adják át – és így az effajta hibákra is kisebb eséllyel kerül majd sor.

Amit innen nem látunk, de tudni kell: a szomszéd város sokkal nagyobb, mint a miénk. Akabának közel 200 ezer lakosa van, míg Eilatnak alig 50 ezer.

Míg Eilatot csak 1949-ben alapították, Akaba kikötője már az I. világháborúban stratégiailag fontos volt a törököknek, később a briteknek. Utóbbiak a II. világháború alatt – a Szezi-csatoma közelsége miatt – jelentősen fejlesztették a kikötőt, a várossal azonban nem sokat törődtek.

Akaba turistaforgalmának egy részét Petrának, a nabateusok ősi, rózsaszínű sziklákba faragott városának köszönheti, amely Akabától másfél-kétórányi autóra, 127 kilométerre fekszik.

Eilat, Ecjon Geber, Aelana...

„Aztán tovább vonultunk, elhagyva rokainkat, Ézsau fiait, akik Szeirben laknak, az Arávába vívó út mentén, amely Eilat és Ecjon-Geber felől vezet” Az idézet a negyvenéves pusztai vándorlás végéről, Mózes búcsúbeszédéből származik (Mózes 5. könyve, 2:8.)

A bibliai hely egyszerre emlékezik meg Eilatról és Ecjon Geberrel. 3-4 ezer évvel ezelőtt, az egyiptomi kivonulás idején két, egymás mellett épült kikötőváros létezett. A Szentírás mindkettőt héber nevével említi. Eilat nevében az „ájálá”, a sivatagi gazellát jelölő szóra ismerhetünk, mások szerint egy Elá nevű ős-sémi istennőtől ered a név. Az Ecjon név az „éc” szóból ered, ami fát jelent, és a legősibb idők óta itt tenyésző pálmafa-erdőkre utal.

A bibliai Eilat minden valószínűség szerint mai utódja helyén feküdt, míg Ecjon Geber ott lehetett, ahol ma Akaba. Egy későbbi korban a rómaiak Aelana néven megerősített katonai őrállást tartottak fenn nagyjából a mai Akaba helyén. A negyedik században az akkor Aila néven ismert keresztény városnak püspöke is volt.

Ebből a korból származik az a 2,5x1,5 méteres templom, melyet egy amerikai régész ástott ki. Ez a Földön az eddig ismert első olyan keresztény templom, amelyet e célra is emeltek. Kőalapra, de vályogtéglából épült, akárcsak Akaba mai óvárosának a háza.

Adjon a Jóisten békét, együttműködést, őszinte barátságot a „két szomszédvár” és lakóik között. ■

Se csoki, se spenót?

DIÉTA VESEKÖVESEKNEK

A vesekővesség kialakulása – sok más betegséghez hasonlóan – egyre fiatalabb korra tolódik el, már tízéves kortól megbetegedést okozhat a helytelen életmód. Az egészségtelen étel, a kevés mozgás, a túlsúly és a kevés folyadékbevitel mind veszélyt jelent a kórkép létrejöttéhez.

A vesekő egészen addig észrevétlen, amíg az életminőséget jelentősen rontó panaszokat nem okoz. Fájdalmas, csipő érzet, gyakran véres vizelet lehetnek a vesekővesség első jelei, amiket erős, gúrcsós deréktáji, lágycső felé sugárzó fájdalom kísérhet.

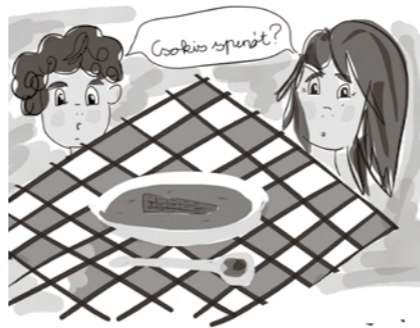
A műtéti beavatkozás gyermekkorban ritka, nagyobb köveknél a felnöttekhez hasonlóan ultrahangos kőzúrást végeznek. Jellemzően életmódváltással és diétával jól kezelhető a betegség. Kiújulása a táplálkozási tanácsok betartásával elkerülhető.

A kövek 75-80 százaléka kalcium-oxalátból épül fel. Emiatt korábban úgy tartották, jó, ha a kalciumot megvonják a szervezettől. Ma már tudjuk, hogy az elvonás

többet árt, mint használ. A csontsűrűség építése miatt gyerekeknél tilos a kalcium megvonása! Inkább szőszegény diéta javasolt, emellett az oxalát bevitelét is csökkenteni kell, vagyis sóska, spenót, cékla, kókusz és rebarbara kerülendő. De a gyerekeknek elsősorban a szintén magas oxaláttartalmú kakaó és az abból készült édességek elkerülése, mérséklése jelent problémát. Szintén fontos a kőképződés kialakulását csökkentő fokozott mennyiségű magnézium és kálium, valamint a kellő mennyiségű folyadék bevétele. Tízkilós gyereknek 1 liter, húszkilónál 1,5 liter, utána tíz kilónként 2 dl folyadék a napi alapszükséglet.

Krasznai Éva

GRAFIKA: SALAMON SÁRA

.....

Dögvész és babona

Ma már csak kevesen tudják, hogy a védőoltások feltalálója egy angol sebészorvos volt. Edward Jenner 1749-ben Berkeleyben született egy lelkipásztor nyolcadik gyermekeként. 13 évesen segednek állt egy sebészorvoshoz. 21 éves korában Londonba költözött, ahol a kor egyik leghíresebb sebésztől, John Hunter-től sajátította el az orvoslás alapjait.

A 18. században szinte egész Európa lakosságát tizedelte a „fekete halál”, a himlő. Kevés sikerrel tudtak ellene védekezni, többnyire a népi gyógyászatra hagykoztak. Jenner megfigyelte, hogy azok a tehenekek fejő nők, akik korábban tehénhimlővel fertőződtek meg, védettekké váltak a fekete himlővel szemben.

Kísérletezésbe kezdett. Egy James Phipps nevű bátor fiúnak három napon keresztül tehénhimlőhólyagból

vett váladékot fecskendezett a testébe – magyarán megfertőzte. Miután a fiú sikeresen megküzdött a kórral, fekete himlővel fertőzte meg. És lám, a fiú immunis lett a halálos kórral szemben. Így sikerült bizonyítania a „vakcinálás” jelentőségét, amivel új korszakot nyitott meg a fertőző betegségek elleni küzdelemben. A szó a tehén latin elnevezéséből (vacca) származik; először Louis Pasteur francia kutató használta, Jenner munkássága előtt tisztelegve.

Közel hét évtizednek kellett eltelnie, hogy a civilizált társadalmak alkalmazták ezt az új technikát, és ezzel megfékezék a járványokat. Az emberek százezreinek megmentője, akit sokszor emlegetnek az immunológia atyjaként is, 1823-ban hunyt el. Lakóháza ma múzeum. A Gloucester-i katedrálisban szobrot emeltek tiszteletére, egy másik szobra a londoni Kensington Gardensben áll. 2002-ben bekerült neve a száz leghíresebb angol névsorába. A Holdon pedig egy krátert neveztek el róla.

Avi Ben Giora

FOTÓ: WIKIPEDIA

A nyolcéves James Phipps beoltását festményen is megörökítették.

Béni, a kibucakó

EGY ÖRÖK OPTIMISTA KALANDOS ÉLETE A VÉSZKORSZAKTÓL A JÓSZOMSZÉDSÁGIG

..... Shiri Zsuzsa

Ehhez a dombhoz jött a hírnök Jonatán halálával Dávidhoz. A zsidók jóvendő királya keservesen megsiratta barátját, majd megölte a hírhozót.

Háromezer éve ez volt a szokás... – mutat enyhe rosszallással a szemközti magaslatra Avri Béni, aki kilenc pesti haverjával 1949-ben telepedett le a bibliai tájon, hogy megalapítsa Givat Oz kibucot. Százhatvan, Magyarországról frissen érkezett fiatal választotta ki a tiztagú előőrsöt, fiúkat, lányokat vegyesen, hogy pár hét alatt előkészítsék a terepet a csoport számára.

Akit a halál szele megcsapott

A vézskorszak magyar túlélői voltak. Avrit Balatonboglárról hívták be munkaszolgálatra a németek bejövetele után, a többiek általában Pesten bujkáltak vagy a gettóban éltek tiz '44-et. Avri szüleit, nővérét és két öccsét Bogláról vitték Auschwitzba, soha többé nem látta őket. Nyomdájuk volt két géppel és a szomszéd szobában aprócska papír-írószerbolttal.

A muszos behívó lett a szerencsése: századát csak októberben vitték ki az országból, addig Mosonmagyaróváron tankcsapdákat ástak, majd Pesten a gázgyárban dolgoztak. A Szálasi-puccs után gyalog hajtották őket az osztrák határig, ott bevonították, s meg sem álltak Münchenből 40 kilométerre délre, Dachauig. Amikor ott a karjukra tetoválták a számokat, még 155-en voltak. Három hónapig építettek egy föld alatti repülőgépgyárat, cementzsákokat cipeltek, s nem emlékszik rá, hogy bárkit is megöltek volna: társai maguktól is éhen haltak.

Tavasszal az amerikaiak a szakaszából már csak az öt túlélőt szabadíthatták fel. 1945-ben májustól szeptemberig Feldafingban egy menekülttáborban felhizlalták és meggyógyították, majd hazament Boglára.

Miből lesz a cionista?

Akkor még Béni Ottónak hívták, csak a mozgalomban lett Avri a neve, de valóságos ortodox neveltetése ellenére már a lágerben szakított a Jóistennel. Balatonbogláron dolgozni kezdett az egykori családi nyomdában, de '46-ban betörték és kiirták a falra, hogy „zsidók miért jöttetek vissza?”

Eladta a nyomdagépeket, s még mindig csak 19 évesen Kaposvárra költözött,

elhelyezkedett az új Somogy nyomdában, s belépett a Magyar Kommunista Pártba. Népművelő utakra járt a környékbeli falvakba és elhatározta, hogy felépíti a kommunizmust Magyarországon. De amikor a párttagok is azt mondogatták neki, hogy ti, zsidók voltatok az okai a háborúnak, hát elhatározta, hogy cionista lesz és kivándorol Palesztinába.

Felment Pestre egy cionista szervezet irodájába, és kérte a hajójegyet. De nem ment az olyan könnyen, először meg kellett tanulnia héberül, s értenie kellett a mezőgazdasághoz. Elvégezte hát a megfelelő tanfolyamokat, de ekkor meg arra kérték, hogy most ő tanítsa a többieket héberül. Kiváló tanítónak bizonyult. Aztán besorozták a Hagánába, az izraeli hadsereg egyik Pesten szerveződő alakulatába, és kiképezték.

De még ez sem volt elég, ekkor a katonai önkéntesek ellenőrzésével bízták meg. Járt a lakásokat, beszélgetett a szomszédokkal, hogy csak megbízható, tiszta szándékú fiatalok indulhassanak el. Végre nekivághatott az útnak egy csoport élén, de a kiskamasz gyerekeket aggódó szülei hatalmas bördöndökkel eresztették el, s ezért a csempészek az Ipolynál nem vállalták az átkelést. Már jöttek is értük az ávosok. Avrit bevitték az Andrássy útra. Három napon át válaszolt a kérdéseikre, majd hazamehetett. „Nem érek én anyni pénzt, mint amit ők az elengedéremért kaptak” – emlékezik mosolyogva. Utána fegyverforgatást tanított, majd végre '48-ban ismét útnak indulhatott Palesztinába – ezúttal hivatalosan.

Béke és építkezés

Avri izraeli sorsa Rodosz szigetén, a nagypolitikai útvesztőiben dőlt el. Történt ugyanis, hogy 1949 szeptemberében Rodoszon Egyiptom, Jordánia, Libanon és Szíria tüzsünetben állapodott meg, Izraelé lett a Vadi Ara nevű, szinte kizárólag arabok lakta völgy cserébe a Hebronba vezető részekért. Az új állam vezetése és a kommunista Hasomér Hacair mozgalom 160 frissen érkezett magyar zsidó fiatalot küldött Vadi Ara csücskébe, akik felépítették Givat Oz kibucot.

A békés Givat Oz valójában egy zsidó végvár. 1967-ig Jordánia határán volt, s ma is 800 méterre van a Ciszjordániát elválasztó fal- és kerítésrendszerrel. Mellette katonai ellenőrző pont. Az ötvenes években fegyvert is kaptak a kapa mellé, majd Avrival az élen az első tiz úttörő felcipelte a leg-szükségesebbeket a kiszemelt magaslatra. Elhelyezkedtek, felverték a sátrakat, majd a domb végénél állásokat

ástak, hogy ha kell, megvédhessék új házuikat, hazájukat.

Hamarosan két arab látogató jött felhár zászlóval a szomszédos faluból, elmondták, hogy már számítottak a zsidók érkezésére, s remélik, hogy békében tudnak majd együtt élni. Sok háborút átéltek már, nem akartak tovább harcolni. A kibuc azóta is kiváló viszonyban áll arab szomszédságával, az intifáda előtt átjártak Dzszeninbe is. „Nem úgy van az, hogy egyik oldalon vannak a rossz arabok, a másikon meg a jó zsidók” – legyint Avri.

Első titkárból birkapásztor

Nem volt könnyű a kibuc hőskora. Egy napi három köbméter vizet adó kút és egy tartálykocsi volt minden vagyionuk, azzal hordták Afuláról a vizet. A domb tele van sziklával – csáknnyokkal utat törtek, hogy feljussanak a teherautók az építőanyagokkal, aztán kerítést húztak körös-körül, majd megasták a barakkok alapjait, miközben már a földművelést is megkezdtek. A magyar zsidó fiatalok állami kölcsönt kaptak a letelepedéshez.

Már 1949-ben megszületett két kibucgyerek, pedig megszavazták, hogy két évig nem lesz baba. Avrit megválasztották a kibuc első titkárává, de borzalmasan sikerült a főnökösködés. „Össze kellett volna hangolni a bizottságokat, meghallgatni a panaszokat, majd megoldani őket. Meghallgatni tudtam, de megoldani nem, s így egy év után közkívánatra leváltottak” – anekdotázik magyaros humorával.

Nyugodalmas időszak következett Avri életében: kérésére birkapasztornak állt, hét évig csinálta. Nagyon szerette reggel kihajtani a 300 birkát, jó volt a friss levegőn dolgozni. Aztán jött az erdősítés, megszüntek a legelők, el kellett adni a nyáját, a konyhára osztották be. Onnan küldték tanulni, pedagógus kellett a kibucnak, mert iskolát nyitottak egyedülálló gyerekek számára. A kibucok akkoriban sok külföldről egyedül érkező árvát fogadtak be. Többen olyannyira megszerették Givat Ozt, hogy máig otthagadtak.

Irodalmat, történelmet és pedagógiát tanult, majd nyugdíjazásáig a humán tárgyakat tanította a 40 tizenévesből álló csoportnak. Ismét népművelő lett, mint egykor Magyarországon.

Az eltelt évtizedek számos változást hoztak a kibuc és persze Avri életében, de Givat Ozban reggel, délelben és péntek este még ma is működik a közös konyha. Együtt gondoskodnak a gyerekek oktatásáról, az idősök el-látásáról. Év elején a pénzügyi mérleg

ismeretében titkosan, urnánál szavazzák meg, hogy bevételük mekkora része kerüljön befektetésre, megtakarításra, s mennyit kapjanak havonta zsebpénzre. Jelenleg 190 tagjuk van, gyerekestül 400-an élnek a bibliai lakákon. Avri Béni két házasságából összesen öt gyermeke van, 11 unoka és egy dedunoka látogatója.

Csak egy fia maradt meg Givat Ozban, a többiek szétszóródtak Izraelben. 81 évesen a nyugdíjasság pusztá címet jelent számára, mint mondia, ma is tovább teszi a dolgát. A kibucban 70 év felett már csak napi négy órát dolgoznak, s 80-on túl csak saját kérésükre osztják be őket. Avri ma is ír és tanít, önkéntesként újonnan érkezett idősebb bevándorlókat tanít héberül. Kaposvári kommunista beszerzése óta homo politicus.

Örökifjú mozgalmár

Eleinte nagyon vonalas volt, de ma már ki tudja, hol van a Sztálin halálára írt búskönyv héber nyelvű költeménye... A XX. kongresszus után keservesen csalódott a szovjet modellben, de soha nem adta fel baloldali elkötelezettségét; kicsiben, a kibucban valószínűleg a kibucban egyenlőségéről szóló elképzeléseit. „Ez az igazi kommunizmus” – mondja. Évtizedekig jelen volt minden baloldali tüntetésen, s újságcikkekben fejtette ki véleményét.

Emellett persze a népművelésről sem mondott le, az öregecske, loboncos Pepsi kutyával ma is kijár az arab falvakba, politikai pártja, a Merc színeiben tovább ápolja a jószomszédsgót a környező dombok lakóival. Soha bántódás nem érte, tudja, hogy sem Pepsi, sem Avri a légynek sem ártana.

Avri magáról vonakodva szól, annál lelkesebben mesél a kibucmozgalom biztató jövőjéről. Mára már sokan két-sége vonják, van-e értelme megfeszítettten rohanni a pénz után, ismét fontos az életminőség, a nyugalom, a gyerekevelés. Újra sokan jelentkeznek a kibucokba, vonzza őket a biztonság, a nyugodt élet. Givat Oz egyelőre kimaradt a nagy fellendülésből, rizikósnak tartják a határ-tözsomszédsgát. „Nem bavi – vigasztalódik az örök optimista Avri. – Előbb-utóbb észbe kapnak, és jelentkeznek az új tagok nálunk is.” ■

A cikk eredetileg a Népszabadságban jelent meg, 2009-ben

TUDTA? **ÚJKELET**
A 2016 januárjától megjelenő korszerűsített Új Kelet szerkesztősége mindaddig önkéntesen dolgozik.

Olajban sült csodák hanukára

A FÁNKOKTÓL A LÁNGOSIG

Most, hogy Izraelben is beköszöntöttek a hidegebb napok, az ember szinte ösztönösen elkezd kívánni a hanuka fogásait – a meleg, édes-omlós, élesztős fánkokat és a többi sült finomságot. Ezekből közlünk itt egy hagyományos-újrszerű válogatást – a hosszú, sötét téli esték átlényegítéséhez, Balázs Ibi receptjeiből.

Szalagos fánk

Hozzávalók: 500 g finomliszt, 30 g friss élesztő, 1 evőkanál cukor, 1 zacskó vaníliás cukor, 4 dl tej, 70 g vaj vagy margarin, 6 tojássárgája, késhegynyi só, 2 evőkanál rum; olaj a sütéshez; a tálaláshoz 2 dl sárgabaracklekvár

A szétmorzsoltsolt élesztőt és a cukrot 2 dl langyos tejben simára keverjük, majd langyos helyen, letakarva felfuttatjuk.

Közben az átszitált lisztet tálba szórjuk. Nagyon óvatosan mélyedést vájunk a közepébe, amibe beleöntjük a felfuttatott élesztőt, a tojássárgákat, a sót, a vaníliás cukrot és a megmaradt, ugyancsak langyos tejet és a rumot.

Alaposan kidolgozzuk a tésztát, végül a vajat is belegyúrjuk. Cipőt formálunk belőle, liszttel meghintett tábla rakjuk, és a tetejét is meglisztezzük. Konyharuhával letakarjuk, és langyos helyen addig kelesztjük, amíg eredeti térfogatának duplájára nem nő.

Ezután lisztezett deszkára tesszük, ujjnyi vastagra kinyújtjuk és lisztbe mártott nagy fánkszagattóval vagy vízespohárral kiszaggatjuk. A deszkán még negyedóraig pihentetjük.

Nagy lábosba legalább 5 ujjnyi olajat öntünk és felforrósítjuk. Egyszerre csak kevés fánkot tegyünk a forró olajba, mert sülés közben a fánkok térfogata megváltozik, vagyis nagyra nőnek. Alsó felüket fedő alatt sütjük, majd megfordítva már fedő nélkül sütjük tovább.

Az olajból kivett fánkokat papírtörülközőre szedjük, hogy az a felesleges olajat beszívassa. Vaníliás porcukorral meghintjük, és barackízlel kínáljuk.

Töltött krumplifánk (húsos)

Hozzávalók: A tésztához: 300 g finomliszt, 300 g főtt, áttört krumpli, 20 g friss élesztő, 1/2 dl víz, 100 g margarin, 1 tojás, 1 mokkáskanaló só
A töltelékhez: 250 g darált hús, 1 tojás, 2 gerezd fokhagyma, só és törött bors ízlés szerint
A bundázáshoz: liszt, tojás, zsemlemorzsa

Olaj a sütéshez.
A langyos vízben elkeverjük az élesztőt és a sót, majd felfuttatjuk. Közben az átszitált lisztet és a margarint összegemorzsoljuk, hozzáadjuk az áttört, főtt krumplit, a tojást és a felfutott

élesztőt. Jól összegyúrjuk, majd 30 percig pihentetjük.

Lisztezett deszkán vékonyra kinyújtjuk, és a legnagyobb pogácsaszaggatóval vagy fánkiszűrővel kiszaggatjuk. Amíg a tészta pihen, elkészítjük a tölteléket.

A darált húst összekeverjük a felvert tojással, és a fűszerekkel ízesítjük. Egy-egy tésztadarab közepére kiskanálnyi halmot rakunk, majd félbehajtvva a széleit körben összenyomkodjuk, hogy a töltelék ne folyhasson ki belőle. Lisztben megforgatjuk, felvert tojásban és zsemlemorzsaiban megmártjuk, és bő, forró olajban, takaréklángon (hogy a közepe is jól átsülhessen) pirosra sütjük. A felesleges olajat leitatjuk, és a krumplifánkokat forrón tálaljuk.

Alma bundában

Hozzávalók: 2 pohár tej, 1 evőkanál cukor, 20 g élesztő, 1 tojás, csipet só, annyi liszt, amennyit felvesz, (kb. 250 g), alma és olaj a sütéshez.

A langyos tejbe beletesszük a cukrot és belemorzsoljuk az élesztőt. Hozzáadjuk a tojást, kevés sötét és annyi lisztet, hogy jó sűrű palacsintatészta legyen. Duplájára kelesztjük. A meghámozott, kimagozott almákat karikára vágjuk. Az almazeleteket a tésztába mártjuk, forró olajban mindkét oldalukat megsütjük, és fahéjas cukorral meghintjük.

Metélt fánk

Hozzávalók: 500 g liszt, 4 tojás, 1 l tej, 100 g hámozott, őrölt mandula, 100 g cukor, 1 cs. vaníliás cukor, kevés vaj, zsemlemorzsa, olaj a sütéshez

A lisztből, egy tojásból és két tojás sárgájából metéltnek való tésztát gyúrunk. Széles metéltre vágjuk fel, és egy liter tejben addig főzzük, míg a tej egészen elfő. Közben beletesszük a mandulát, cukrot, és vaníliás cukrot is.

Ha kész, belekeverünk kevés vajat és lisztezett deszkára borítjuk. Kis fánkokat szaggatunk belőle, és tojásba (a maradék fehérjét összekeverjük egy tojással), majd morzsaiba forgatjuk, forró olajban kisütjük. Porcukorral meghintve tálaljuk.

Lángos

Hozzávalók: 3 dl langyos víz, 2 teáskanál cukor, 20 g friss élesztő, 1 evőkanál só, 1/2 kg liszt, 1 dl olaj, sütéshez bő, tűzforró olaj.

Egy tálba öntjük a langyos vizet, majd belekeverjük a cukrot, az élesztőt és belemorzsoljuk. Hagyjuk felolvadni benne az élesztőt.

Ha felolvadt az élesztő, hozzáadjuk a sót. Ez azért kell, hogy a tészta ne szaladjon úgy fel. Hozzáadjuk a lisztet és laza tésztát keverünk ki belőle, amit 20 percre letakarunk és kelni hagyunk. 20 perc után a tésztánkat körbeolcsoljuk olajjal és a tészta alá toljuk, így könnyen tudjuk a tésztánkat felfele tolni. Erre azért van szükség, hogy kinyomjuk a tésztából a sok levegőt, ezáltal könnyebb lesz a tésztánk és nem fog úgy ragadni.

Újra letakarjuk, és öt percre megint kelni hagyjuk. Gombócokat tépünk le a tésztából, úgy olajozott tálcára tesszük őket és 5-10 percig állni hagyjuk. Nagyon fontos a sütésnél, hogy tényleg tűzforró bő olajban süssük.

A gombócokat az olajos ujjbegyeinkkel kell kinyújtani, lehetőleg kör alakúra, úgy, hogy ne szakadjanak el, majd a forró olajba helyezni őket. Két perc alatt aranybámára sütjük mindkét oldalukat, majd lecsepegtetjük.

Hanukai cukkinis tócsni

(Szabó Orsi, az *Izraelinfo* gasztrobloggerének receptje)

Hozzávalók (4 személyre vagy 10-12 darabhoz): 2 nagy vagy 3-4 kisebb cukkini, 2 tojás, 50 g reszelt parmezan (elhagyható), 5 púpos evőkanál zöngyolajliszt, 2-3 dl tej, 1 kk sütőpor, só, bors

A cukkinit nagylyukú reszelőn lereszeljük és kinyomkodjuk belőle a vizet. Hozzáadjuk a lisztet, a parmezan, a sütőport, a fűszereket és a tojást. Kevergetve, apránként adagoljuk hozzá a tejet, amíg nokedli sűrűségű tésztát kapunk. Csak ekkor tesszük fel a serpenyőt a tűzre, és az olajat közepes lángon hevítjük. Míg az olaj melegszik, a tésztánk tud pihenni.

Egy nagyobb kanállal vagy kisebb mérőkanállal kb. 10 cm átmérőjű tócsnikat szaggatunk az olajba és megsütjük. Vigyázzunk, hogy ne legyen túl forró az olaj, mert akkor belül nyers marad, pedig kívülről már szép barnának látszik!

A tetejére fokhagymás tejfölt kanalazunk, amelyhez egy doboz tejfölhöz egy gerezd fokhagymát reszelünk. Jó étvágyat és kellemes hanukát!

GLUTÉNMENTES

Pufi fánk

Hozzávalók: 2,5 dl tej, 10 g vaj, 1 lapos mokkáskanaló szódabikarbóna, pici só, 2 kávéskanaló kristálycukor, 2,5 dl rizsliszt, 2 db tojás, étolaj a sütéshez.

A tejet felforraltjuk, hozzáadjuk a vajat, a szódabikarbónát, a sót, a kristálycukrot, és végül a rizslisztet. A tűzről levéve tovább keverjük. Ha langyosra kihűlt, eldolgozzuk benne a tojásokat. A masszából evőkanállal szaggatunk a forró étolajba. Egyik oldalát fedő alatt, a másik oldalát fedő nélkül sütjük meg. Vaníliás porcukorral meghintve tálaljuk.

FOTO: FLICKR.COM, BALÁZS IBI

Tel-Aviv, te édes

ÍZLELJÜK MEG A FEHÉR VÁROST

Mindig azt szoktam mondani, hogy Tel-Avivba utazni már csak az ételkultúra miatt is megéri: az arab és mediterrán konyha fúziója fergeteges fogásokban teljesedik ki.

..... Steiner Kristóf

A tel-avivi éttermek és kávézók legnagyobb különlegessége az, hogy gyakorlatilag nem szűrhatjuk el a választást: minden egyes sarki étkezde, minden kis bisztró hatalmas tányéron érkező, gazdag, friss és izletes fogásokkal vár, a kávé pedig egyenesen lenyűgöző – a mai napig nem sikerült felfedeznem, hogyan képesek ilyen, itáliai élményeket megszégyenítő selymes habot készíteni a kapucsinóhoz. Nemrégiben szerepeltem egy kanadai dokumentumfilmben, Foodie List a címe: helyi kajabloggerekkel zerttük körbe a stábot a város legszuperebb éttermeiben. A műsorban is ugyanezt mondtam: ha valaha megvalósul a béke a térségben, azt az étel fogja elhozni.

Streetfood-mánia

Kulináris túránkat a Suk Hakarmelen kezdjük, amely a város ételpiac. Ha nincs kedvünk beülni valahová, itt válogatás közben is jóllakhatunk. Frissen facsart gránátalmadszusz, ropogós kenyér és sült hagyma mesés illata keveredik a levegőben, az árusok pedig egymást túlharsogva kiáltozzák: „Mangó, mangó!”, „Burrito, burrito!”, vagy épp „Hames be eszer!”, azaz „öt darabot egy tizesért”. A drúz pitától burekászon át a kínai gőzgombócig minden kapható – érdemes mindenhol egy kicsit falatozni ahelyett, hogy egyetlen pultnál tömnénk meg a gyomrunkat.

Mi az a „vegán bumm”?

Tel-Aviv afféle vegán főváros lett az utóbbi pár évben: az emberek nyolc százaléka vegán, hús pedig vegetáriánus. Minden magára valamit is adó étterem és kávézó ügyel arra, hogy előéleti és főéletei között is szerepel-

jen vegán fogás. Kapható vegán fagyalt, kókusztejjel vagy mandulatejjel, van vegán pizzázó – a Green Cat –, ahol kesudióból készült sajt kerül a pizzára. Sőt az is előfordul, hogy egy trendi húsétterem 180 fokos fordulatot vesz és a heti egy vegán est sikerrel felbuzdulva teljesen vegán étlapra cseréli a kínálatot – ez történt a grúz kocsmával, a Nanuchkával.

Reggeli – a nap 24 órájában

A rohanó és állandóan pörgő tel-avivi számára a dél körül elfogyasztott „izraeli reggeli” gyakran a nap egyetlen főéteke – ez általában egy hatalmas adag omlett – akár tojásmentesen, csicseriborsólisztből –, ropogós házi kenyér, különféle szendvicsekremek tahinivel, céklával, olajbogyóval, egy friss zöldségsaláta és persze kávé meg frissen facsart gyümölcsle. A Landwer kávézóláncban is istenien készítik, de a Mesek Barzilay

étteremben Neve Cedekben egyenesen mennyei, a Benedict pedig a Rothschild és az Allenby utca sarkán a nap 24 órájában kínál brunchot – akár hajnali háromkor is beülhetünk egy mimóza koktéllal leöblített reggelire.

Burger-bál

Az Agadirban, a Nahalat Binjámin utcán mennyei szendvicseket kínálnak, és a vegán „húspogácsáért” még a masszív hűvevők is rajonganak. Még a klasszikus amerikai dinereken is kínálnak portobello gombából, lencséből és sült hagymából gyúrt, 400 grammos burgereket, de vannak vegán gyorsétek is: a Vegan Shwama húsmentes gírosz mellett olvadó vegán sajttal megpakolt ham-

burgert is kínál teljes kiőrlésű zsemle-ben, tofu-majonézzel. A város legismertebb, olcsó vegán étkezdejében, a Buddha Burgerben pedig hatféle vegán „húspogácsa” közül lehet választani.

Lecsó-lecsó, lecsókolom...

Van a jaffai bolhapiacra egy étterem, ami olyan híres, hogy mondhatni, Tel-Aviv óvárosának egyik legfőbb látványossága. Dr. Shakhshuka a neve, és a városi legendák szerint a tulajdonos-

főszakács évtizedekig ült dutyiban, ahol is a rengeteg rászakadt szabadidejét azzal töltötte, hogy tökélyre fejlesztette a főzőtudományát. Nem valami flancos, rongyázó hely ez, és a „fine dining” kategóriától is messze esik, de finom „lecsót” sütnék. A saksukat serpenyőben készítik, és addig pirtítják, amíg az alja szinte oda nem kozmál, az olívaolajban rotyogó paradicsom, paprika és hagyma pedig sűrű, édes szósszá nem változik.

Egy humusz mind felett

Ahány ház, annyi humuszrecept: van, aki a sűrű és nehéz humuszt rajong, mások a lágy, habos, könnyű humuszra esküsznek – mint amilyet Tel-Aviv egyik ünnepelt kis humuszétterme, a Masausa kínál a Bugrashov és a Pinsker utca sarkán. Jaffában pe-

dig öltönyös üzletemberek, szakadt hipszterek, tizfős ortodox családok, forrónacis turisták és kendőt viselő asszonyok képek akár egy órán keresztül is fegyelmezetten sorban állni a kedvenc humuszosok, az Abu Hassan előtt a HaDolfin utcában, majd vadidegenekkel megosztva az asztalukat tíz perc alatt befalni a mennyei étet, miközben a pincérek fennhangon üvöltöttek, hogy „Yalla, gyorsan emni, mert még hosszú a sor!”

A desszertnek mindig van külön hely a pocakban

A Sábázi Neve Cedek környék főutcája, amely az univerzum legjobb fagyizójának, az Anita Gelatónak is otthont ad. A vegán karamellás keksz és az étcsoki mindent visz. Aki pedig a tortákra esküszik, a városban több helyen is fellelhető „Piece Of Cake” cukrászdákban világbajnok süti-talál – és naná, hogy van egy teljes vegán polc is. A pekándió-pite és a Florentin a jolly-jokerek, de mandulatejes, krémes „kafé hafuch”, azaz kapucsinó mellé a fahéjas csiga is mennyei falat.

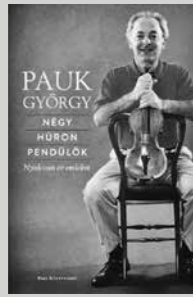
ÚJKELET
Akikkel együtt dolgozunk:
IZRAELINFO.COM

KULINÁRIS KALANDOK „WHITECITY BOY”-MÓDRA

Tel-Aviv legszínesebb piacain és legizgalmasabb éttermein vezetem végig azokat, akik velem tartanának egy iztúrára, de lakásétteremben személyes főzőkurzusokat és reggeliztetést is vállalok.
Jelentkezés: steiner.kristof@gmail.com, jelige: „Tel-Aviv, jövők!”

Pauk György: Négy húron pendülök

Nyolcvan év emlékei

A Park Kiadó gondozásában jelent meg a zsidó származású hegedűművész életútját átölelő kiadvány. A hegedűhúrok mesterének élete tipikus művészsorsnak tekinthető. Sajnálatos módon neki is kijutott egy pár szomorú év, de nem panaszkodik – hálás, amiért már egészen kis gyermekként sikerült megtalálnia azt a hivatást, amely mind a mai napig boldoggá teszi.

Somogyi születésű szülei hamar felkerültek Budapestre. Nem sokat örülhettek azonban egymásnak – 1942-ben apja munkaszolgálatra vonult be, édesanyját két évvel később vitték el. Egyiküket sem látta viszont. Nagyszülei vették magukhoz, akik szerették a zenét, és ennek révén a gyermek Gyuri is megkedvelte a zeneiséget, és azon belül a hegedűlést. Már ötéves korában elkezdett ismerkedni a húrokkal, és a szerencsének köszönhetően a háború alatt is csak rövid időre maradt távol hangszereitől. A könyv beszámol arról, hogyan vált a zenei elit részévé és haladt előre tanulmányaival. Volt alkalma személyesen találkozni Kodályval, Bartókkal és a világhírnévként örvendő Magyar Zeneakadémia többi tanárával. A konzervatórium elvégzése után külföldön próbált szerencsét és elmondható, hogy rámosolygott a szerencse. Találkozott a világ legjobb hegedűsével, Yehudi Menuhinnal is, aki megígérte, hogy egyengetni fogja pályafutását. Így is történt.

A kiadvány nemcsak a művész sikereiről szól, hanem bepillantást nyújt a 20. század második felének társadalmi viszonyaiba, a hegedűművész szemével.

A világszerte ismert Fischer Iván karmester így vélekedett róla: „Pauk igazi Naturtalent: természetes, ösztönös tehetség, az a ritka, jó hallású muzsikuss, akinek az ujjai azért mennek jó helyre, mert belső hallása tévedhetetlen, és azonnal korrigál minden apró hamisságot.”

Park Kiadó, 2016

ÚJKELET

Egy klikkre vagyunk:
ujkelet.online

FEDEZD FEL A HÉBER NYELVET

Láss csodát!

..... Halmos László

Csoda, mirákulum, varázslat... Izraelnek nem csak az ókori, de a legújabb kori története is bővelkedik bennük. A héber nyelv több kifejezést is ismer az ember által tapasztalt, számára megmagyarázhatatlan, a természetestől eltérő jelenségekre. Nézzük, melyek ezek.

A legismertebb szó a nész (נס). Szó szerint zászlót jelent, vagyis valamilyen, a közönségesből, a hétköznapiból magasan kiemelkedő jelenséget. (A zászló fogalmára ma a degel – דגל – szót használjuk.)

A csoda, a természetfeletti már az ósatyák és az ósanyák történetében megjelenik. Az emberi természet fölött álló angyalok, Isten követői – érdemes megjegyezni: angyal héberül mál'ách (מלאך), többesszámban mál'áchim (מלאכים) – megjelennek a kiszemelt ember, Ávrám sátránál, és bejelentik, hogy a százéves törzsfőnek és kilencven éves hitvesének, Szárájnak fia fog születni. (Nevük később lett Ávráham és Szará שרה) És a matróna nem hitte el, és nevetett.

És lón... Fiút szült, és a fiú neve Jichák (יצחק) lett, ami annyit tesz: nevetni fog. (A nevet ige jelenidőben: cohék – צוהק – nőnemben coheket – צוהקת –)

Ábrahám-Ávráham bizarrig menő engedelmessége sem kisebb csoda, amikor Isten próbatételre hívja őt és fia, Izsák-Jichák feláldozását kéri, majd amikor az apa már kést emel fiára, egy kos akad meg a közeli bozótban, hogy azt áldozza fel Istennek.

És hol történik ez? A Morijá hegyen. Ugyanott, ahol évszázadokkal korábban Noé meghozta a maga áldozatát, miután az Özönvíz elvonult, ugyanott, ahol évszázadok múlva Slomo, azaz Salamon király felépíti a Templomot, az elsőt, majd újabb évszázadok múlva a babilóniai száműzetésből hazatért zsidók ugyanott, a Másodikát, és ugyanott, ahol mi, kései utódok várjuk a csodát: a Harmadik megépülését.

És a Mózes életében feljegyzett csodák: az el nem hamvadó, égő csipkebokor – héberül: hászne háboér (הקנה הבוֹעֵר), az egyiptomiakat ért tiz csapás, héberül eszer há-mákot (עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת), az egyiptomi kivonulás – jeciát Micrájim (יְצִיאַת מִצְרָיִם) –, a nép átkelése a Vörös tengeren, a Szináj-hegyi Tóraadás, ami a Tóra nyelvén mátn Torá (מתן תּוֹרָה), és sorolhatnánk.

A bibliai idők után se maradtak távol a csodák Izraeltől. Hanuka csodájáról már a Talmud (Sabbat traktátus) emlékezik meg. Miután a szír-görögök bementek a Szentélybe, megszentéstelenítették a menóra, a hétágú kandeláber lámpaolajkészletét. Amikor pedig a Hasmonaeusok legyőzték a megszállókat, kiszlév hó 25-én csak egyetlen korsó olajat találtak a főpap pecsétjével, amely érintetlen volt. Ez a korsónyi olaj azonban csak egy napra volt elegendő, ám csoda történt: a menórában nyolc napig égett. Pont addig, ameddig kisajtolhatták az új, megszentelt olajat. A következő évben kiszlév 25-ét és az azt követő nyolc napot ünnepnek nyilvánították, amit – és ez talán a nagyobb csoda – huszonöt évszázad eltelte után máig megünnepelünk.

A hanuka – הַחֲנוּכָה – házavatást, templomavatást jelent. A szó pedig, csodálatos módon a hinuch – חינוך –, azaz oktatás fogalommal kapcsolatos. Ez utóbbi a legnagyobb csoda: általa ezeréves hagyományait vagyunk képesek átörökíteni és felidézni.

Rokonértelmű a nész (נס) szóval a pele (פֶּלֶא) szó. Ez nem annyira ember- és természetfölötti, mint inkább csodálatra, bámulatra méltót, rendkívül jelent. A csodagyerek héberül jeled pele (יְלֵד פֶּלֶא), a gyógyítói csodaszert (תְּרוּפַת פֶּלֶא) is.

Am ezzel még mindig nem érünk a csodás kifejezések végére. A csodás, csodálatos jelző a héberben niflá (נִפְלָא), aki pedig csodálkozik, az mitpálé (מִתְפַּלֵּא), nőnemben mitpálét (מִתְפַּלְּאָת). A héberben is létezik e fogalom túlzófoka, a csodák csodája: pil'éj pláim (פִּילְעֵי פְּלֵאִים). Az ókori világ hét csodáját a héber így nevezi: siv'át pil'éj tevel (שִׁבְעַת פְּלֵאֵי תֵבֵל).

A hanukagyertyák meggyújtása előtt hálaadást mondunk: Aki csodákat tett atyáinknak, azokban a napokban, ebben a mai időben. Seászá niszim láávo-ténu, bájámim háhém, bázmán háze (שַׁעֲשֵׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיּוֹם הַזֶּה בְּמוֹנֵי הַדָּהָה). Hálát adunk Annak, aki gondot visel a térnek ebben a kiválasztott sarkában, időtlenül, a kezdettől a végig... ■

HÉBER NYELVOKTATÁS
אנו לומדים עברית
Betűírástól – újságolvasásig
Saját tankönyvvel és módszerrel, tetszőleges helyszínen, Skype-on is
HALMOS LÁSZLÓ
052-3260834
samson@netvision.net.il

Évadnyitó

a netanjai B'nai B'rith
Löw Immanuel páholyban

A Margoa Hotelben évadnyitó találkozózt rendezett a Páholy. Káin Ági melegen üdvözölte a megjelenteket. Gyertyát gyújtottunk a páholy aktív és segítőkész tagja, Garai Kati (Judit) emlékére, aki néhány héttel ezelőtt hunyt el. A tagság felállva, megrendülten hallgatta Grünfeld Smuel kántor gyászművét.

Az est előadója Budacsek Máriaána volt, aki családi látogatásról a napokban érkezett vissza az Egyesült Államokból. „Amerikából jöttem...” című előadásában mesélt a Chicagóban töltött hétköznapi élményeiről, az amerikai emberek mindennapi életéről, ismertette az iskolai oktatás menetét, a gyermekek tanulását elősegítő rendszert, az alacsony létszámú osztályok kialakítását, az étkezéssel kapcsolatos szempontokat, a tanár–szülő viszonyon keresztül a jó kapcsolat megteremtését. Elmondta, milyen nagy súlyt helyeznek a sportolásra, mennyire hatékonyak a gyermekek testi fejlődésének elősegítésében a lakóparkokhoz szervesen hozzátartozó sportpályák. Mi még nem tartunk itt, de reméljük, hogy példájuk a mi oktatási rendszerünkre is kihatással lesz – fejezte ki reményét Budacsek Máriaána.

Előadása második részében a technikai újdonságokra hívta fel a figyelmet: egy új karóra nemcsak a pontos időt mutatja, hanem kapcsolódik az internethez, mení a vérmennyiség, a lépek számát, a vércukrot is, és még számtalan fontos feladatra programozható. Beszélt még az elektromos árammal működő autók növekvő számáról és számos más „csodáról” is.

Leök Akiva megköszönte az előadást.
Egervári Vera

B'nai B'rith előadások Netanján

- November 29-én, kedden du. 5 órákor Szegáli Simon tart előadást „Simon még mindig mesél” címen.
- December 13-án, kedden du. 5 órákor Schlesinger Hanna pszichológus tanárnő tart előadást „Élni és élni hagyni” címen.
- December 27-én, kedden du. 5 órákor, hanuka hetében Livia Bitton Jackson professzor a történelemre nagy hatást tevő nők szerepéről tart előadást az ünnep vonatkozásában.

A HÓNAP SZERZŐJE

Korányi Eszter

MINDEN EGY NARANCCSAL KEZDŐDÖTT

Tulajdonképpen még mindig meglep, hogy Izraelben élek. Azt szoktam mondani, hogy ha tíz éve megkérdeznék, hogy hol látom magamat a harmincas éveim elején, biztos, hogy a város vagy Olaszország, vagy Magyarország lett volna, és valószínűleg ez a verzió egészen abszurdnak tűnt volna.

Pedig – utólag értelmezve a történetet – a váratlan fordulat felé vezető első narancs már 11 évesen a kezemben volt. Ekkor jártunk a családommal először Izraelben, és a sok rokon- és barát-látogatás egyik állomása Kfar Mahores kibuc volt, akkor még működő közös étkezővel és klasszikus vendégházakkal, itt élt nagyszüleim egy régi barátja. A mai napig emlékszem arra, amikor leszedett csak úgy egy narancsot az út mentén, és a kezembe nyomta, és hogy mennyire meglepődtem, hogy itt minden közös és ezt meg lehet csinálni. Ez az emlék készítetett arra, hogy érettségi után komolyan gondolkodtam azon, hogy önkéntes leszek egy kibucban, de végül az intifáda közbeszólt, és ehelyett Olaszországba mentem.

Nyolc év ifjúsági munka, egyesületi vezetőségi tagság, közgazdász diploma és szakkollégiumi évek után azonban valóban egy kibucban kötöttem ki, ez volt Neot Szmadar, amit akár a cikkeimből is ismerhet a kedves olvasó. Most már majdnem egy éve Jeruzsálemben élek, és mindig találok csatornát arra, hogy írásban is rögzísem az élményeimet: európai és izraeli kalandozásaimról is blogokon számoltam be, legújabbban pedig az Új Kelet hasábjain próbálkozom ugyanezzel.

A közösségekkel való kísérletezésen kívül szeretek sütni – az utóbbi időben főleg kovászos kenyeret és barheszt –, főzni, biciklizni (bár egyelőre Jeruzsálemben nem merek) olvasni, és legújabbban agoltanárként feszegetni a határaitam. ■

..... Gyakorlati tudnivalók friss oléknak

Katonai szolgálat

A kötelező katonai szolgálat alól teljes vagy részleges mentességet életkor, családi állapot, vallási meggyőződés, fizikai, egészségi állapot stb. alapján lehet kapni. A leszereléskor járó végkielégítés sok fiatalnak jelent belépőt az egyetemre, de sokan választják a továbbtanulásnál a haderő ösztöndíját is. A 18 év feletti, de még katonai szolgálatra kötelezett korosztály esetében is van lehetőség továbbképzésre.

Az Izraeli Védelmi Erőkre (IDF, CAHAL) vonatkozó törvényi szabályozás szerint a katona szolgálat kötelezettsége kiterjed: a 18 év feletti izraeli állampolgárokra; az új olékra, akik az alija időpontjában betöltötték a 18. életévüket; azokra a kettős állampolgárságú izraeliekre, akik életvitelszerűen külföldön tartózkodnak. A szolgálati idő hossza függ a családi állapottól, a fizikai állapottól (profilbesorolás szakorvosi diagnózis alapján) és az alijakor betöltött életkortól.

Azoknak az izraeli állampolgároknak, akik az alijakor még nem töltötték be a 18. életévüket, a korosztályuk sorozásakor érvényes szabályozás szerint kell a katonai szolgálatot letölteniük (2016-ban ez 36 hónap).

Élekor alijászakor	Egyedülálló	Házas	Nősgyermek
18-19	30 hónap	18 hónap	Felmertve
20-21 alap	24 hónap	6 hónap	
20-21 spec. profil	24 hónap	tartalékos	Felmertve
22-25 alap	6 hónap	6 hónap	
22-25 spec. profil	tartalékos	tartalékos	Felmertve
26-29	tartalékos	tartalékos	
> 30	felmertve	felmertve	

Jogosítvány honosítása

Az érvényes nemzetközi jogosítvány Izraelben az alijától számított 1 évig használható. Ez vonatkozik az Izraelben állandó tartózkodási engedéllyel rendelkezőkre, és azokra a visszatérő izraeli állampolgárokra (tosav hozer), akik több mint egy évet tartózkodtak külföldön. A jelenlegi szabályozás szerint az új bevándorló felmentést kap az elméleti vizsga alól, és gyakorlati vizsgát (mivchan slita) tehet egy, az oktatóval történt vezetés óra után. (Ez max. 2 gyakorlati vizsga kísérletre vonatkozik.)

A jogosítvány (risajon nehiga) megszerzésének folyamata:

1. Regisztráció

A vezetői engedélyek nyilvántartásába történő regisztrációt két szolgáltató cég biztosítja a Közlekedési Hivatalon (Miszrad Harisuj) keresztül. Az eljárás in-

A HÓNAP HONLAPJA

Izraelinfo

FRISS, HITELES, MAGYARUL IZRAELI

Az Izraelinfo.com – önkéntes alapon működő internetes hírmagazin – fél évvel ezelőtt alakult abból a célból, hogy az izraeli magyar ajkúak anyanyelvükön elégíthessék ki a hírhétségüket és bizonyos mértékben kapcsolódásra való vágyukat is.

A munkatársi gárdában az izraeli társadalom majd minden szeglete megtalálható: jogász, tanár, szakács, alkotóművész, irodalmár, földművelésügyi szakember, high tech alkalmazott, karmester, sőt még újságíró is akad. A kapu tárva van további önkéntes tollforgatók előtt.

Bár a lapban döntően izraeli vonatkozású (tallózott, fordított, vagy saját) írások jelennek meg, várható volt, hogy külföldről is nagy érdeklődésre tarthat számot: a jelenleg kb. havi 75 ezer oldalmegtekintés csupán negyede izraeli.

A magazin megpróbál alternatívát nyújtani azoknak, akiket zavar a kettős mérce, vagyis az a népszerű „angyal-sátán” interpretációs módszer, amely a tényeket gondosan szelektálva Izraelt áldozatként mutatja be, vagy éppen fordítva: ahol minden rosszért a „palesztin oldal” a hibás, „Iz-

rael” pedig a tökéletes mintafü. A szerzők szerint a konfliktusok elhallgatása hosszú távon nem válik javára egyik félnek sem, de nem gondolják, hogy a problémákról szóló tudósításoknak kell urlaini beszámolóik többségét.

Tenni kívánnak a hibás előítéletekből fakadó gyűlölködés, valamint ezek legfőbb oka, az ismerethiány ellen, megkönnyítve a szélesebb körű tájékozódást.

A honlap célja a kulturális sokszínűség, a humanizmus, a szabadságjogok és a szociális igazságosság képviselése és támogatása, valamint az ország kulturális, tudományos, művészeti és turisztikai gazdagságának bemutatása.

A lap demokratikus elkötelezettsége és gondolkodásra készítő írásai az izraeli magyar szcéna sokszínűségét tükrözik, és ennek a pluralizmusnak nyújt minőségi és szabad fórumot. ■

gyenes. Egy helyben készülő fénykép kerül az elektronikus adatbázisba.

Marmanet : 1-599-502-030
Femi-Premium : 03-5688140

2. Orvosi vizsgálatok
A regisztráció során kapott nyomtatvánnyal (tofesz jarok) kell felkeresni a háziorvost és egy szemorvost. Ez utóbbi vizsgálat a legtöbb regisztrációs állomáson elvégezhető, de a nagyobb optikai boltok is biztosítják ezt a szolgáltatást (költsége: 35-50 ILS).

A nyomtatványon a háziorvosi vizsgálat előtt először az érintettnek írásban nyilatkoznia kell az egészségi állapotáról (hacharat briut), a nyomtatvány másik részén a háziorvos visszaigazolja a kérdésekre adott válaszok valóságát. Az egészségbiztosító pénztár (kupat cholim) a vizsgálatért egyszeri vizditiát számol fel.

3. Oktatás, vizsga
Aki Izraelben kézi váltós járművel vizsgázik, annak a jogosítványa mind az automata, mind pedig a kézi váltós gépjármű vezetésére jogosít, ezzel szemben az automata váltós járművel történő vizsga csak automata jármű vezetésére jogosít.

A következő lépés egy oktató felkeresése. Ettől a lépéstől már automatikusan alakul minden, mert a javasolt

egy vagy néhány órás gyakorlati oktatáson kívül a vizsgára való bejelentésen át az ideiglenes/végleges jogosítvány kézhezvételéig mindent az oktató intéz. Nem reklámként, de információként, magyarul is beszélő gépjárműoktatók: Efi Zingertel: 052-2508714 (Tel-Aviv), Mose Braun: 052-2428443 (Asdod).

Felmerülő költségek:
Az oktatási díj: 100-200 ILS/óra
Vizsgadíj: 200-400 ILS

Jogosítvány átvétele: 400 ILS
Idősebb korúak esetében egy, illetve 2 éves engedélyt adnak ki (ilyenkor időarányos összeget kell fizetni).

A vizsga során elég annyi héber nyelvtudás, ami az általános navigációhoz kell (bevakasa, szmóla, jamina, jasar, toda raba azaz: kérem, jobbra, balra, egyenesen, köszönöm). A kb. 20 perces vizsga alatt csak a vizsgabiztos és a vizsgázó ül az autóban.

A meglévő érvényes nemzetközi jogosítvány elfogadatlása az egyszerűsített vizsgához a Közlekedési Hivatálnál kezdeményezhető (tel: 1700-704370), a nemzetközi jogosítvány bemutatásával azonnal kiadásra kerül az engedély. ■

Forrás: Choma Alapítvány shalom-olim.com

A hanukai csoda mint lehetőség

A 20. századi német szociológus, Max Weber szerint, a modern kori életünk megsínyli a csodák hiányát („Entzauberung”). A korábbi generációk még olyan világban éltek, amely tele volt istenekkel, szellemekkel, manókkal, csodás történetekkel. A modernség, az ész kora szerteszét törte ezt a világot. Mit is mondhat hát számunkra a 21. században hanuka csodája?

A hanukai csoda mibenléte egyáltalán nem magától értetődő. A tradíció szövegeit megtekintve két nézőpontot állapíthatunk meg, melyek a csodát a templomi menóra mécseseihez kötik. Az egyik oldalon a rabbik nyílt csodáról beszélnek. A görögök által megszentelt jeruzsálemi templom felszabadításakor a hasmóneusok egy csopor kóser olívaolajat találtak, amelynek tartalma csak arra volt elegendő, hogy a templomi menóra lámpái egy napig égjenek, „de csoda történt vele, és nyolc napon át gyújtottak vele.” (bSab 21b)

A másik oldalon a rabbik a csodát olyannak mondják, amely a hétköznapok csodás aspektusának a része. A Főimában olvasunk a hasmóneus nemzetség harcáról a túlerőben lévő, gonosz görögök uralma ellen. Itt Isten segítő kegyelmét is megemlíti a győzelem és szabadulás kapcsán, ami a talmudi szövegből hiányzik. A mécsesgyújtást azonban minden csodás elemétől megfosztják: „Azután eljöttek fiaid házad csamokába, kitakarították lakodat, megtisztították Szentélyedet, és szent udvarodban mécseseket gyújtottak. Majd hálaadásra jelölték ki chanuká e nyolc napját, nagy Neved dicséretére.” (Sámuel imája, 67. o.) A történelmi esemény csodaszerűségét csak az elmondott szöveg környezete igazolja. A Főimádság 19 áldása közül a rabbik a 18. áldást választották a hanuka történetének felidézéséhez, amely nem más, mint a hálaadás áldása. Ebben az áldásban, az év minden napján, háromszor mondunk köszönetet Istennek a csodákért, „melyek nap mint nap kísérnek minket, minden este, reggel és délben látott csodás és jó

tetteidért.” (Sámuel imája 66. o.)

Dr. Isaac Breuer (1883–1946), a modern-ortodox zsidóság egyik legkiemelkedőbb gondolkodója, a csoda fogalmát a kantianus ismeretelmélet szemszögéből elemzi: „Az emberi megismerés eszközei nem mások, mint a [természeti megnyilvánulások ok-okozati] összefüggéseinek felleléséhez szükséges eszközök.” (Breuer, Der Begriff des Wunders im Judentum, 267.)

Breuer a csodákat a világ teremtésével hozza kapcsolatba: „Egyik sem a tárgy lenyűgöző nagyságában, hanem inkább a származás abszolút eredetében, a dolgok teljes körű összefüggéstelenségében rejlik, amelynek következményeként ma van valami, amely tegnap még nem hogy nem létezett, de amely még fejlődni sem kezdett el.” (Breuer, BWJ 270) A csoda az emberi megismerés eszközeivel nem ragadható meg, hiszen azok a dolgokat éppen a dolgok összefüggéseiben tudják csak felismerni. A csodát nem az ész segítségével ragadjuk meg, hanem Isten akaratából tapasztalhatjuk csak meg. Minden egyes csoda kirinyilatkoztatás. „A csoda igazolása nem más, mint maga a csoda.” (Breuer, BWJ 270)

Ez alapján a hanukai csoda mibenléte, legyen az a mécses nyolc napig való égése vagy az isteni gondviselés a görögök elleni harcban, az esemény megtapasztaló emberek meglátásán nyugszik. A hasmóneus harcosok és a rabbik az ok-okozati összefüggések helyett az esemény spontaneitását, a semmiből a levőségbe való megjelenését tapasztalták meg.

„A [gyertya] meggyújtása jelenti a micvát.” (Sulchán Áruh, OCh 625, 2) Eme egyszerű tett látszólag mentes mindenféle csodás jellegű tartalomtól. Mégis, amikor végrehajtjuk, nemcsak megemlékezünk a Talmudban és az imában felidézett esemény csodának tekintett mivoltáról, hanem magunk is utánozzuk az ahhoz köthető tettet. A csodáktól mentes világban tanúi leszünk a csodába való bepillantás lehetőségének. ■

JePeBa

„A 80 menóra háza”

Budapesten, a szűkös Síp utcában, ha fölpillantunk a 17-es számú ház homlokzatára, magasan két menóra mintázatú kis erkélyt látunk. Ez sejteti, mi bújlik meg a zárt kapu mögött... A Löffler Béla tervezte lakóház nyolcvan menóramotívumos díszítőelemet rejt a függőfolyosók és erkélyek korlátain.

Sajti Vikó fotója

TANÁR ÚR KÉREM

Halmos László összeállítása

KÉRDÉSEK

1. Ki volt az első „szabre”, vagyis olyan zsidó, aki Izrael földjén született?
2. Kiről nevezték el az országot Izraelnek?
3. Jeruzsálem neve héberül Jerusálajim. A név kettesszámban hangzik, mint minden szervünk neve, amelyből kettő van: éjnájim (szemek), oznájim (fülek), jádájim (kezek), ráglájim (lábak) stb. Miért? Az országban csak egy ilyen nevű város van!

FOTÓ: ZMN

4. Tel-Avivot 1909-ben alapították, Jaffa kertés külvárosaként. Létezett korábban Tel-Aviv nevű város?
5. Történt, hogy Izsák ősatyánk kibékölt haragosával, Avimelech-hel, és megesküdtek egymásnak, hogy többé nem bántják egymást. A békéltetés után Izsák szolgálai kutatókat küldött, és vizet találtak. Melyik város őrzi ennek az emlékét?
6. Hány tenger van Izraelben?
7. Tágasságok, Vadszamár, Széppart, Zászlót Cionnak... Mindezek izraeli városnevek magyar tükörfordításai. Mely városokról van szó?
8. Két nagyobb izraeli városnak latin neve van. Ismeri őket?
9. Valamikor a Józsué – Jehosúa Bin-Nun – vezette honfoglalás idején egy másik nép is érkezett ide, a filiszteusok. Mit jelent ez a név, és kik voltak ők?

VÁLASZOK

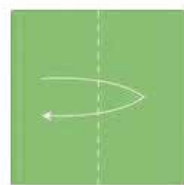
1. Izsák ősapánk, héberül Jichák ávinu. Ráadásul ő az egyetlen ősatya, aki soha életében nem hagyta el az országot.
2. Jákob ősapánkról, akinek Isten adta az Izrael – Jiszráél – nevet, miután megküzdött Isten angyalával, aki nem tudta őt legyőzni. (Mózes I. könyve, 32. fejezet)
3. A hagyomány szerint van egy földi, testi-fizikai Jeruzsálem, de létezik egy másik is: az égi, a spiritualitás Jeruzsálem: „Jerusálajim sel máálá”...
4. Bizony, létezett, éspedig a babilóniai száműzetés idején, a mai Irak területén, a Kébar folyó mentén (Ezékiel 3:15). Pontos helyét nem ismerjük.
5. Beér Séva. A beér kutat jelent, a sév'a a s'vuá, eskü szóból, de lehetséges megfeleltetés a „hetek kútja” is (sév'a hetet jelent).
6. Négy, illetve kettő... A Földközi-tengernek egy 187 kilométeres partszakasza, a Vörös-tengernek pedig egy öböl-sarka tartozik Izraelhez. Van még két tó is, amelyet tengernek hív a héber nyelv: a Kineret-tó Jám Kineret, a Holt-tenger – amelyet más nyelvek is tengerként emlegetnek – Jám hámlách, vagyis „Sós-tenger” héberül. A Kineret 1967 óta teljes egészében Izra-

elhez tartozik, a Holt-tengernek a nyugati partja Izraelben, a keleti Jordániában van.

7. Rehovot (a rehovot ma utcákat jelent, a régi héberben tágasságokat); Árad (az árad vagy árod jelentése sivatagi vadszamár); Haifa nevét a chof jáfe – szép part – kifejezésből alkották, amire rá is szolgált; Nesz Ciona városa Jeremiás könyvéből (4:6) nyerte nevét: Szó'u nész Ciona, vagyis lengessetek zászlót Cion felé.
8. Az egyik Tveria, vagyis Tiberiás a Kineret partján, amelyet Heródesz Tiberius római császár hódolatára nevezett el így, a másik a császár szóból alkotott Készária a Földközi-tenger partján, amelyet fontos kikötővé és kereskedelmi központtá fejlesztett.
9. A filiszteusokat „plisim” néven említi a héber Biblia. A szó a polés, megszálló, erőszakkal behatoló szóból származik. Az általuk megszállt földet Plesetnek nevezték, őket magukat plisimnek. Az országot meghódító rómaiak róluk nevezték át az országot Palesztinának, hogy az Izrael és a Júdea nevet is eltöröljék. Ugyanezen okból kezdte Jasszer Arafat „palesztinoknak” nevezni az itt élő arabságot, akiknek a filiszteusokhoz semmi köze nincs, mivel azok a görögökkel rokon „tengeri népek” voltak, valószínűleg Kréta szigetéről.

ORIGAMIMÓKA Készülj a hanukára, hajtogass trenderli-dísz!

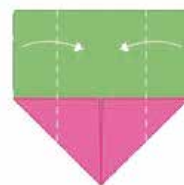
Végy egy 15x15 centis papírlapot. Ha csomagolópapírt vagy színes újságpapírt újrafelhasználasz, piros pontot kapsz!

1. Hajtsd ketté a papírt és simítsd ki. Így lesz a közepén egy vonal.

2. Hajtsd fel a két sarkot a vonalig.

3. A vonaltól kifelé felezd meg a fél oldalakat és hajtsd ketté egyenes vonalat.

4. Hajtsd le a felső részt középen.

5. Hajts egyet rajta félig, így lesz egy behajtás.

6. Hajtsd ki a behajtást és a külső sarkokat hajtsd középre.

7. Kís háromszögeket csináltál, hurrá! Simítsd ki a sarkokat!

8. Fordítsd ki a papírt és kész a trenderlid! Boldog hanukát!